

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra žurnalistiky

Český strip mezi lety 1945 a 1989

Bakalářská diplomová práce

Martin BEČAN

Vedoucí práce: Mgr. Martin FORET

Olomouc 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Český strip mezi lety 1945 a 1989 vypracoval zcela samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury. Práce má 94 615 znaků.

V Olomouci dne 17. dubna 2015

.....
Martin Bečan

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Martinu Foretovi za cenné rady, připomínky a poskytnuté materiály. Poděkování patří i rodině, přátelům a spolužákům za jejich podporu nejen v průběhu psaní bakalářské práce, ale i během celého studia.

ABSTRAKT

Práce *Český strip mezi lety 1945 a 1989* je jednou z prvních, které se zabývají problematikou českého komiksového stripu a zároveň komiksového stripu jako autonomní entity. Pracuje s pojetím stripu jako soběstačného objektu s vlastní identitou, která má větší relevanci než pouhý řádek textu. Přináší náhled na definování komiksového stripu, popisuje rozdíly mezi stripem autonomním a neautonomním a zabývá se jednotkami, které se podílí na jejich skladbě a fungování. Práce se věnuje i historickému pozadí ve zkoumaném období a opomenuty nejsou ani kořeny českého stripu. Dále typologizuje komiksové stripy, vycházející ve zkoumaném období na českém území v českém jazyce a přináší jejich obsáhlý přehled.

KLÍČOVÁ SLOVA

Komiksový strip, strip, komiks, humor, funny animal, ABC, Svobodné slovo

ABSTRACT

This bachelor's thesis, called *Czech Strip between 1945 and 1989* is one of the first theses that deal with the issues of both Czech comics strip and a comics strip as an autonomous entity. The thesis works with the concept of a strip as a self-contained object with its own identity, whose relevance is bigger than a simple line of a text. The thesis brings a look at the defining of a comics strip, it describes differences between autonomous and non-autonomous strips and it deals with units that participate on the composing and functioning of those strips. The thesis also brings the insight into the historical background of the period researched, with the roots of the Czech strip included. Furthermore, the thesis typologizes comics strips, issued during the period researched in the territory of today's Czech Republic and it brings a comprehensive overview of those strips.

KEY WORDS

Comic strip, strip, comics, humour, funny animal, ABC, Svobodne slovo

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. CO JE TO STRIP?.....	8
2.1 Potíže s pojmenováním.....	8
2.2 Hledání definice.....	9
2.3 Strip jako přechodový prostor	11
2.4 Strip jako žurnalistický útvar.....	12
2.5 Konstitutivní prvky stripu.....	12
2.6 Shrnutí	14
3. HISTORICKÝ PŘEHLED.....	16
3.1 Kořeny českého stripu	17
3.2 1945 až 1989.....	20
4. TYPOLOGIE.....	22
4.1 Sci-fi	23
4.2 Humor	24
4.3 Military	33
4.4 Sport.....	34
4.5 Historie	34
4.6 Poučné	35
4.7 Dětské skupiny	37
4.8 Funny Animal	38
4.9 Mazlíčci	40
4.10 Dobrodružné	42
4.11 Příhody dětí i dospělých	43
4.12 Komerční	45
4.13 Ostatní.....	46
4.14 Shrnutí	48
4.14.1 Rekordmani.....	50
5. ZÁVĚR.....	52
SEZNAM LITERATURY	54

1. ÚVOD

The Yellow Kid, který se v New York World poprvé ukázal čtenářům koncem devatenáctého století, byl předzvěstí něčeho většího, co mělo přijít po něm. Nebyl to ale zdaleka první komiksový strip, který se v té době v novinách objevil. Již nějaký čas se v severoamerickém tisku vyskytovali předchůdci dnešních obrázkových vyprávění, jakési protokomiksové stripy, které kombinovaly psané slovo s uměleckým ztvárněním. The Yellow Kid je nicméně považován za první komiksový strip, ačkoliv na svém počátku definice komiksového stripu ještě úplně nesplňoval, a den, kdy se poprvé objevil na stránkách New York World, je pokládán za den zrodu komiksových stripů.

Komiks od té doby urazil dlouhou cestu. Z brakového čtení, či čtení pro děti, si dokázal získat si renomé „devátého umění“. Nejen komiks, ale i komiksové stripy si dokázaly prorazit cestu do populární kultury a rozšířily se do povědomí velkého množství lidí, včetně odborníků. Ruku v ruce s akademickým zájmem tak vznikly comics studies.

Komiksová kultura v Česku není tak rozvinutá, jako ta v zahraničí. Po dlouhá léta bylo kvůli omezením a zákazům komiksu znemožňováno odhalit jeho plný potenciál. V současné době se nicméně na vysokých školách objevují kurzy zaměřené na studia komiksu, na témata spojená s komiksem vznikají závěrečné práce, a česká společnost začíná pomalu odbourávat představu komiksu jako přehlíženého dětského čtení. K vidění je také příliv zahraničního překladového komiksu.

Jedna věc je ale v českém prostředí stále opomíjena, a to právě komiksový strip. Velká část běžné populace slovo strip nikdy neslyšela nebo si jej dokáže spojit pouze se známými komiksovými stripy, jako jsou Garfield nebo Dilbert. Obecné povědomí o stripu, ať už původním, nebo překladovém, který u nás vycházel v minulém století, a to zejména v jeho druhé polovině, je pramalé. Zároveň také neexistuje žádná česká publikace, která by se věnovala čistě jen komiksovému stripu a chápala jej jako svébytnou entitu.

Tato práce se nesnaží být vyčerpávajícím historickým přehledem toho, co bylo v dané době na našem území k nalezení. Tiskoviny často vycházely v několika vydáních, tedy ranním, odpoledním a večerním. Při takovém množství materiálu by bylo potřeba mnoha měsíců intenzivních rešerší a potenciál výsledné práce daleko přesahuje potenciál práce bakalářské. Nehledě na to, že historických přehledů komiksů a stripů vycházejících na našem území vzniklo hned několik.

S pomocí těchto publikací je tato práce spíše ucelenou sondou do problematiky komiksového stripu druhé poloviny dvacátého století na našem území. Za cíl si klade teoretické postihnutí daných aspektů problematiky komiksového stripu, tedy definování a vymezení komiksového stripu, zaznamenání jeho historického vývoje zejména ve sledovaném období, popsání jednotlivých skladebných jednotek, které se podílejí na tvorbě a fungování stripu, a zároveň vytvoření typologie stripů, které v daném období na našem území vycházely. K tomu účelu byly v literatuře vyhledány a zpracovány jednotlivé komiksové stripy. Nejedná se o vyčerpávající a absolutní výčet, nýbrž množinu, která slouží k vytvoření typologie, jež vede k porozumění komiksovému stripu ve zkoumaném období.

První část této práce zasazuje komiksový strip do kontextu. Zaměřuje se na samotnou definici komiksového stripu, popisuje některé z pojetí komiksového stripu a hodnotí, co ještě je, a co už není, komiksový strip. Následují obligátní definice jednotlivých kompozičních prvků, které jsou důležité pro samotnou konstrukci stripu. Zahrnutý je také stručný historický přehled o vzniku a vývoji komiksového stripu jako takového, část práce je věnována i vývoji komiksového stripu na našem území. Historický přehled je opravdu stručný, jelikož plánem této práce není být prací historickou.

Některé z informací, definicí a historických údajů v této části práce se nutně kryjí a splývají s informacemi o komiksu. Strip je nedílnou součástí komiksu a neleze vyprávět příběh jednoho, aniž bychom se přitom nedotkli i druhého.

Druhá část práce přichází s co možná nejobsáhlejším přehledem stripů, které u nás mezi lety 1945 a 1989 vycházely. Zohledněny jsou původní i překladové stripy. Tato část práce není pouhým výčtem jednotlivých stripů, nýbrž stripy řadí do skupin, podle jednotlivých typů. Tato typologie se nediferencuje podle věku cílové skupiny, ale podle tematiky, a zachycuje tak nejdůležitější skupiny, okruhy komiksových stripů z hlediska témat v nich obsažených.

2. CO JE TO STRIP?

Jednoznačně definovat komiksový strip není jednoduché. Odborné literatury v českém jazyce není dostatek. V dostupné literatuře se potom můžeme setkat s různými přístupy k problematice. Pokusy o vymezení stripu i komiksu se u jednotlivých autorů mnohdy liší. V některých případech se definice kryjí s definicemi komiksu. Konstitutivní prvky stripu a komiksu jsou také téměř totožné.

Tato kapitola předkládá několik pohledů na problematiku komiksového stripu. Zabývá se původem názvu, hledá dostupné definice a zamýšlí se nad pojetím stripu jako přechodového prostoru. Poukazuje na aspekty, typické pro strip a ukazuje jednotlivé prvky, ze kterých strip sestává.

Abychom opravdu pochopili podstatu stripu, je zapotřebí dosáhnout syntézy informací. Syntéza, která je důležitá také kvůli výběru jednotlivých stripů, které jsou zahrnuty ve druhé části této práce, se nachází na samém závěru kapitoly.

2.1 Potíže s pojmenováním

Název komiksový strip vychází z anglického výrazu comic strip, který označuje krátký humorný příběh, prezentovaný ve formě proužku (Ládek – Pavelka 2010: 6). Až do roku 1945 u nás ovšem nebyl termín comic strip známý. Používaly se výrazy jako vyprávění textem (příp. slovem či veršem) a obrazem. K nalezení byly také výrazy humoristický film, či jen film, vzhledem k očividné příbuznosti komiksu a filmu, které se všimli výtvarníci pracující na stripech (Diesing 2011: 12).

Nepoužíval se dokonce ani termín komiks, a to až do roku 1989. Je to pochopitelné, vzhledem k averzi vůči Západu, kterou se vyznačovala vládnoucí politická strana. V drtivé většině se užívalo výrazů jako kreslený seriál či obrázkový seriál (Diesing 2011: 11). Objevovalo se dokonce i označení obrázkové čtení (Ládek – Pavelka 2010: 5). Tyto výrazy zněly více česky a takovou averzi nevzbuzovaly (Diesing 2011: 11).

V současné době se v českém prostředí ustálil a v odborné literatuře je používán výraz komiksový strip, nebo jen strip.

2.2 Hledání definice

Poskytnout konečnou, definitivní a vyčerpávající definici komiksového stripu není možné. Strip v USA i u nás se také postupně měnil, vyvíjel a stále se vyvíjí. Společně s ním se vyvíjí i pohled akademické obce a laické veřejnosti na něj. Scott McCloud doslova píše: „*Naše snaha definovat komiks, to je probíhající proces, který jistě tak brzo neskončí.*“ (McCloud 2008: 23). Totéž platí o stripu. Také, jak už bylo řečeno výše, vymezení jednotlivých autorů se mnohdy liší. Thierry Groensteen ve své publikaci *Stavba komiksu* dokonce upozorňuje na fakt, že někteří z autorů, pokoušející se definovat komiks jako takový, své definice „soustruží na míru“, aby korespondovaly s jimi uváděnými příklady (Groensteen 2005: 27).

Aby bylo možné dosáhnout syntézy, která se alespoň přiblíží té pomyslné vyčerpávající definici, je důležité uvést pojetí stripu stěžejních autorů, kteří se komiksem a stripem u nás i v zahraničí zabývali. Nutno dodat, že drtivá většina autorů publikací o komiksu, zejména těch českých, se stripu věnuje velice okrajově a pouze ve zmínkách.

S propracovaným pojetím stripu přišel již zmiňovaný Thierry Groensteen, který jej definuje jako „*multirámeček představující základní úroveň seskupování vinět¹: horizontální pás. Je to sled několika (zpravidla tři až čtyř) vinět, který tvoří izolovaný mikropříběh, seriálovou epizodu či jen výseč z archu.*“ (Groensteen 2005: 198). Toto Groensteenovo pojetí komiksového stripu užívá i zásadní česká webová stránka zabývající se komiksem www.komiks.cz. Je nutné ovšem dodat, že Groensteen nechápe strip jako autonomní entitu, ale pouze jako přechodový prostor (viz níže).

Definici stripu vytvořil i Milan Kruml a to pro publikaci *Comics: Stručné dějiny*. Kruml, který pro strip používá označení *comicsový strip*, říká, že strip je „*série dvou až čtyř obrázků, v nichž má děj nějaký vývoj a vytváří tak uzavřený gag. Stripy vycházejí v převážně horizontální verzi v denících. V Japonsku se comicsové stripy čtou převážně seshora dolů.*“ (Kruml 2007: 273).

Groensteen a Kruml předkládají téměř jediné kvalitní definice komiksového stripu dostupné v českém jazyce. Z tohoto důvodu se tyto definice staly výchozím bodem pro pochopení stripu i v této práci. Ačkoliv nejsou jediní, kdo se problematice stripu alespoň okrajově věnuje.

---

¹ Viněta, též panel nebo políčko, je základní jednotkou komiksu (Goensteen 2005). V českém prostředí se v některých případech označuje pojmem panel arch. Aby nedošlo k nedorozumění, bude se tato práce držet výrazu viněta.

Encyklopedie literárních žánrů chápe strip jako typ komiksu. Podle rozsahu a způsobu publikace vyděluje komiks kromě stripu také na seriál a kreslený román. O komiksovém stripu samotném tvrdí, že se objevuje především v denním tisku a obsahuje jedinou epizodu, často mívá také humoristicko-satirický ráz a bývá zakončen výraznou pointou. Navíc dodává, že ve formě stripu vycházely i delší komiksové příběhy (Mocná – Peterka a kol. 2004: 317).

Helena Diesing předkládá několik podstatných znaků, které jsou typické pro komiksové stripy, stejně jako pro komiks a další útvary. Prvním z nich je sekvenční narace. Tou se rozumí vyprávění pomocí sledu obrázků, kdy každý další dějově navazuje na ten předchozí. Diesing dále poukazuje na to, že alespoň jeden z vystupujících charakterů bývá v příbězích stálým aktérem. A konečně alespoň jednou se v díle vyskytuje promluva, která je umístěná v bublině uvnitř viněty (Diesing 2001: 11).

Poslední jmenovaný znak nemusí platit vždy. Objevují se i němé komiksové stripy, které textový doprovod nepotřebují, nebo je k nim přiřazen dodatečně (Diesing 2001: 11).

Znaky, vlastní stripu, jsou k nalezení také v publikaci Comics z roku 1967. Jaroslav Tichý, který ovšem nerozlišuje mezi stripem a komiksem a používá souhrnného výrazu comics, jich popisuje hned několik – schopnost znázornit příběh, epický čas a děj fázováním pohybu; jednoduchost, prostota a bezprostřednost, které uvolňují fantastický prostor společenské potřeby; seskupování obrázků do pruhů; okamžitě srozumitelný obsah; jasné kontury, které ohraničují plošky rovnoměrně poskládaných sytých barev; jednoduché kompozice; absence slov nebo potlačení tištěného slova na minimum; přímočaří hrdinové; absurdní komika a černý humor; razantní tempo; anekdotická stavba většiny příběhů (Clair – Tichý 1967: 26-33).

2.3 Strip jako přechodový prostor

Groensteen (2005) se nezabývá pouze autonomním stripem, který je hlavním předmětem této práce. Prakticky celou jednu kapitolu své publikace *Stavba komiksu* věnuje stripu jako přechodovému prostoru. Tato dvě pojetí stripu je třeba striktně odlišovat. Strip ve smyslu přechodové jednotky je kreslený pruh, který sdružuje viněty v horizontálním uspořádání. Stejně tak, jako strip sdružuje viněty, arch² sdružuje stripy. Z Groensteenova pohledu je takový strip zbavený autonomie a v archu plní funkci pouhého přechodného prostoru (Groensteen 2005: 76). Podle něj takový „*strip vypadá jako tranzitní zóna, nedostatečně homogenní či izolovaná na to, aby si mohla nárokovat skutečnou identitu. V grafické rovině i z úhlu vyprávění mu činí potíže potvrdit sama sebe jako relevantní jednotku.*“ (Groensteen 2005: 77).

Vznik jednotlivých stripů probíhá následovně. Groensteen přirovnává sled a řazení vinět za sebe k pásce nebo filmu. Tato forma je potenciálně nekonečná a je potřeba ji vtěsnat do formy, kterou jí vnucuje nosič, v našem případě arch, stránka. Dochází tedy k násilnému rozčlenění pomyslné pásky na segmenty, které jsou na stránce skládány pod sebe – tím dostaneme stripy (Groensteen 2005: 77-78).

Na příkladu jejich tvoření Groensteen dokládá, že neautonomní stripy mají relevanci jako řádek textu. O jejich začátku a konci nerozhoduje autor, ale nahodilost fotokompozice. Strip jako přechodový prostor tedy „*netvoří přirozeně nějakou integrovanou výtvarně-narativní entitu, jež takto byla pojata od samotného počátku. Často je pouze relativně nahodilým procesem fragmentace, kterou vnucuje nosič.*“ (Groensteen 2005: 78).

Nakonec Groensteen nicméně dodává, že každý takový strip v sobě obsahuje jistý potenciál a nabízí nejrůznější využití. Říká, že strip jako přechodový prostor by si zasloužil být posílen, lež, bohužel, bývá často opomíjen (Groensteen 2005: 86).

Groensteen o stripu jako přechodovému prostoru ve své práci předkládá značně větší množství informací. V této práci jsou zahrnuty ty nejpodstatnější pro pochopení rozdílu mezi neautonomním stripem, tedy stripem jako přechodovým prostorem, a autonomním stripem, jemuž se práce věnuje.

---

² Soubor několika stripů zobrazených na jedné stránce. V českém jazyce se pro arch používá výraz stránka (Groensteen 2005).

2.4 Strip jako žurnalistický útvar

Ačkoliv se komiksový strip postupně vyvinul ve složitě strukturovaný narativní komplex, na počátku byl, a často stále je, čistě žurnalistickým útvarem (Štochl 2005). Některé stripy se dočkaly pozdějšího vydání v souhrnných publikacích, primárně se ovšem strip objevoval a objevuje v denním tisku (Mocná – Peterka a kol. 2004: 317), z čehož plyne i cílová skupina, tedy dospělí čtenáři (Gordon 2002: 3). Ian Gordon (2002: 14) dokonce přichází s odvážným tvrzením, že komiksové stripy byly formou vytvořenou umělci, editory a vlastníky novin, která měla za cíl uvádět na trh různorodé postavy a charaktery. Tyto postavičky byly posléze velice užitečné pro reklamní účely.

2.5 Konstitutivní prvky stripu

Pakliže víme, jak strip vypadá a máme alespoň přibližné ponětí o tom, co to strip jako takový je, musíme podniknout exkurz mezi jednotlivé jeho komponenty a vymezit, z čeho se každý jednotlivý komiksový strip skládá. Pozornost je věnována pouze prvkům relevantním k problematice stripu, pojmy jako arch, hyperrámec, multirámec apod. proto práce vynechává.

Jako nejpříhodnější se pro získání informací jeví zvolit publikaci Thierryho Groensteena (2005), který v části věnované terminologii přináší přehledný popis prvků, které mají velký podíl na stavbě a funkčnosti komiksového stripu. Některé z těchto prvků ve své knize dále rozpracovává, jako například šest funkcí rámečku. Nicméně pro potřeby této práce takto hluboký exkurz do problematiky není nutný.

Terminologický přehled přináší také Milan Kruml (2007) ve své knize. Tento „malý comicsový slovníček“, jak jej Kruml sám nazývá, se ovšem zdá být v porovnání s Groensteenem poněkud vágním.

Komponenty, podílející se na výstavbě a fungování stripu jsou totožné s těmi, které se podílejí na výstavbě a fungování komiksu. Terminologie se proto bude překrývat.

Viněta – též panel, obrázek, jednotlivé komiksové políčko či okénko (Foret 2012: 236). Viněta je základní jednotkou stripu, ohraničeným prostorem, ve kterém jsou umístěné jednotlivé obrazy (Groensteen 2005: 199). Kruml ji definuje neurčitě jako „obrázek v comicsu“ (Kruml 2007: 275). Navzdory v Česku všeobecně rozšířenému používání výrazu panel se Groensteen rozhodl, v souladu s frankofonní komiksovou tradicí, užívat výrazu viněta. Jak už bylo řečeno výše, tato práce si vzhledem k volnějšímu výkladu výrazu panel,

kdy může tento termín nabývat významu jedné komiksové strany (Kruml 2007: 275), tedy archu, bere termín viněta za vlastní a používá jej z důvodu prevence zmatení pojmů. Viněta může být chápána jako složka širšího mechanismu, protože ve stripu sama o sobě nikdy nevytváří celek výpovědi. Groensteen doslova říká, že viněta je „*fragmentární komiksový obraz uchycený v rozbujelem systému*“. (Groensteen 2005: 199). Viněta je schopná zobrazit pohyb, ačkoliv se sama o sobě nepohybuje. Je takzvaným vizuálně statickým fragmentem a může být vytvořena libovolnou výtvarnou technikou, od kresby, přes rytí do materiálu, až po fotografii. Dalším jejím významným rysem je její konkrétní prostorové umístění na ploše a schopnost vytvářet sekvence (Bláha 2012: 236). Sekvenci Groensteen popisuje jako „*segment vyprávění (sled několika vinět), charakterizovaný jednotou děje anebo místa*.“ (Groensteen 2005: 197). Viněta je důležitá i z hlediska narace. Strip chápeme jako specifickou formu obrazové narace a pokud se pustíme do zkoumání jeho stavby, jedním z důležitých hledisek budou právě viněty, jejich následnost, uspořádání, spojitost a schopnost přimět čtenáře nalézat mezi nimi logickou souvislost (Bláha 2012: 235). Z hlediska narace je zajímavé, že se vyskytují i stripy, a bývají mnohdy oblíbené a oceňované, které obsahují viněty s podobnými, či dokonce totožnými obrazy (Ryška 2012: 28). Viněty bývají vnímány po sekvencích, skupinách, jako nedělitelné celky, které dokážou vyprávět děj nebo předat informaci. Tato jejich vlastnost je vlastností základní a také snad nejdůležitější (Bláha 2012: 235).

Postava – hraje velice důležitou roli, protože je jedním z nejnápadnějších atributů stripu. Již výše bylo řečeno, že jedna z postav většinou bývá v příbězích, které komiksové stripy prezentují, stálým aktérem. Ačkoliv Groensteen upozorňuje, že tento předpoklad se dá obejít. Říká, že ve stripu „*nemusí být přítomna žádná lidská bytost, ale pouze metaforizované dekorace či objekty; postava může být přítomna pouze „podprahově“ (projevovat se jen prostřednictvím verbální narace); může být neidentifikovatelná (autor se vyhýbá zobrazení jejích fyzických rysů, nebo je naopak zobrazena v neustále mutované podobě); postava náleží ke skupině nerozlišitelných bytostí; postava se obnovuje v každé vinětě, její přítomnost je omezena na jeden výskyt*.“ (Groensteen 2005: 197).

Bublina – nebo také obláček, anglicky speech balloon. Jedná se o prostor eliptického tvaru, užívaný k zaznamenávání promluvy postav. Objevuje se v několika variantách. Hladké elipsoidní bubliny značí přímou řeč, bubliny ve tvaru obláčku zase myšlenky. Zubaté okraje zase jasně označují reprodukováný hlas (Groensteen 2005: 195). Každá z bublin má také „ocásek“, vždy směřující k postavě, která promluvu pronáší. K nalezení jsou také bubliny, které jsou tvořeny neohrazeným textem a ocáskem, tvořeným jednoduchou linkou.

Recitativ – narativní text, který ale není přímou dějovou promluvou. Bývá zpravidla umístěný v separátním okénku (rámečku) zasazeném do viněty. Recitativ je ekvivalentem voice overu, doplňuje či popisuje okolnosti děje z pohledu vypravěče (Groensteen 2005: 197).

Rámeček – je prostý, většinou černý rovnoběžník tvořený jednoduchou linkou, ačkoliv jeho zpracování je silně individuální a může se lišit podle záměrů jednotlivých autorů (Juráš 2012: 26). Rámeček odděluje jednotlivé viněty od ostatních, uzavírá je, vymezuje oblast k záznamu obrázku i verbálního sdělení. Dále rytmitizuje vyprávění, dává celému dílu strukturu a předepisuje režim četby (Groensteen 2005: 197).

Mezera – též žlábek, meziikonický prostor, mezipolí, meziobrazí. Mezera je prázdný bílý prostor, který izoluje jednotlivé orámované viněty (Groensteen 2005: 196).

Okraj – za okraj považujeme část podkladu vně rámce. Většinou bývá bílý, takže se může zdát, že splývá s mezerami. Nemusí být ovšem čistý, může pojímat titulek, signaturu, stránkování apod. (Groensteen 2005: 197).

2.6 Shrnutí

V úvodu této kapitoly bylo řečeno, že pro pochopení toho, co je to komiksový strip, a taky kvůli nastavení kritérií pro výběr jednotlivých stripů ve čtvrté kapitole této práce, je nutné podniknout exkurz do problematiky stripu, jednotlivé informace roztřídit a následně vytvořit jakousi syntézu, shrnutí toho, v čem se většina odborníků na danou problematiku shoduje, ale i rozchází. Nyní už víme, co strip je, jak vypadá a z čeho se skládá.

Z technického hlediska každý komiksový strip sestává z několika vinět, zpravidla dvou až čtyř, které jsou ohraničeny rámečkem, odděleny mezerami a obehnaný okrajem. Nicméně ne všechny komiksové stripy tato kritéria splňují a autoři odborných publikací často označují jako strip entity, které mají vinět mnohem více, jsou uspořádány do dvou řádků apod. Také obsah jednotlivých vinět se může lišit. Existují totiž dva způsoby, jak můžeme strip chápat.

Komiksový strip může nabývat dvou významů. V tom prvním slouží jako přechodový prostor. Jedná se o neautonomní strip, kreslený pruh, který sdružuje v horizontálním uspořádání jednotlivé viněty. Je nedostatečně homogenní a nemůže si nárokovat skutečnou identitu. Má relevanci jako řádek textu.

Pro účely této práce je důležitý autonomní komiksový strip. Tedy sled několika vinět, který tvoří izolovaný mikropříběh, uzavřený gag. Musíme brát také v potaz, že ne všechny

stripy obsahují gag a uzavřený mikropříběh. V některých případech se příběh rozvíjí napříč celou sérií konkrétního stripu. V autonomních komiksových stripech funguje narace. Takovéto stripy často tvoří série s příběhy, které mají stálého hlavního aktéra. V autonomních stripech se objevuje i verbální narace. Jednotlivé postavy pronášejí promluvy, většinou uzavřené v bublinách, v českém prostředí často pod vinětami, a objevují se také recitativy, coby hlas vypravěče.

Známe tedy přesnou podobu komiksového stripu, která je důležitá pro výběr jednotlivých stripů a jejich následnou typologizaci. Nicméně podoba, jak jsme si ji popsali výše, je velice rozvláčná a obecná a pod takovouto definici je možné zařadit obrovské množství materiálu, který dalece přesahuje kapacitu bakalářské práce. Z tohoto důvodu jsme nuceni komiksový strip vymezit ještě přísněji a razantněji.

Jako komiksový strip tedy tato práce uvažuje pouze autonomní entitu o třech až šesti vinětách v pozici horizontálního či vertikálního pruhu, která vycházela na pokračování v novinách či časopisech.

Pokud ovšem nahlédneme do encyklopedií komiksu i jednotlivých čísel časopisů a novin, zjistíme, že realita je poněkud složitější. Některé z příběhů totiž nevycházely výlučně jako stripy, ale také jako delší komiksové příběhy rozličných formátů. Další z komiksových stripů například nevycházely pravidelně a mnohdy se v tisku objevily jen jednou. Dále se potom objevují i entity, jejichž příběh tvoří dva řádky, či osm vinět v jenom řádku. A i takové označují někteří z autorů jako komiksové stripy.

Ačkoliv ne všechny publikace přesně definují, co chápou pod pojmem komiksový strip, tato práce bere v potaz fundovaný názor odborníků a autorů jednotlivých publikací a považuje za komiksový strip i entity, které přesně a do důsledků neodpovídají výše zmíněné definici. Nastalá situace jen potvrzuje, jak nelehké je vynášet soudy o tom, co ještě je a co už není komiksový strip.

3. HISTORICKÝ PŘEHLED

Dějiny a historický vývoj stripu jsou neodmyslitelně spjaty s komiksem, karikaturou a jim příbuznými entitami. Jejich historický počátek sahá do starověkého Egypta a ještě dál, do doby, kde se začala objevovat první kreslená vyprávění (Kruml 2007: 13). V době vzniku fenoménu komiksového stripu bylo mnohdy nesnadné od sebe výše jmenované rozlišit. Označení comics strip, či jen strip se dokonce v anglicky mluvících zemích často používalo pro obé, přičemž hranice mezi nimi byla nezřetelná. Dějiny komiksového stripu tak můžeme sledovat až ve chvíli, kdy se od této masy izoloval komiks a my tak můžeme pozorovat, kde končí hranice stripu a kde začínají hranice komiksu. Je proto velice složité hodnotit a zkoumat rané dějiny komiksového stripu.

O původu stripu takového, jaký ho známe dnes, se mluví zejména v souvislosti s Outcaultem a jeho *Žlutáskem*. *Yellow Kid* bývá často považován za první komiksový strip. Problém nastává ve chvíli, kdy si uvědomíme, že zpočátku například neobsahoval bubliny a hlavně se odehrával na jednom obrázku o velkém rozměru (Kruml 2007: 21). Nesplňoval tedy základní charakteristiku komiksových stripů. Za milník, tedy rok, kdy vyšel *Yellow Kid* ošetřený sekvenčně a s bublinami se považuje rok 1896, konkrétně 25. říjen, ačkoliv *Žlutásek* byl na světě již od 2. června 1894. Tento klíčový moment, se kterým pracuje převážně americká histografie, ovšem bývá často zpochybňován (Kořínek – Prokůpek a kol. 2012: 73). *The Yellow Kid and His New Phonograph*, otištěný onoho 25. října v *New York Journal* ovšem nebyl jediný sekvenční kreslený seriál s textovými bublinami, který se objevil v tisku. Splňoval ale další dvě důležitá kritéria – užíval konceptu vracející se postavy a zaznamenal čtenářský úspěch (Prokůpek a kol. 2014: 25).

Další publikace také hovoří o prvním pravidelně vycházejícím denním stripu. Za ten je považován A. Piker Clerk kreslíře Clare Briggse, který vycházel v listu *Chicago American* až do roku 1904. Byl prvním denně vycházejícím černobílým stripem. I přes příznivý ohlas byl ovšem zastaven vydavatelem. Následovala řada pokusů etablovat denní strip v podobě několika dalších seriálů. Všechny ovšem vycházely jen krátce a až na konci roku 1907 se takzvané daily strips definitivně prosadily na stránkách novin (Kruml 2007: 35).

*„Jiné zdroje pak coby první stripový seriál uvádějí *The Little Bears Jimmyho Swinnertona*, vydávané již od roku 1893.“* (Kořínek – Prokůpek a kol. 2012: 73).

Ať už byl prvním pravým komiksovým stripem kterýkoliv z výše uvedených, je jisté a obecně uznávané, že komiksové stripy se vyvinuly na stránkách nedělních příloh deníků

New York World Josepha Pulitzerova a New York Journal Williama Randolpha Hearsta (Gordon 2002:7).

Výše zmíněné nejednoznačnosti v bodu historie, od kterého bychom se mohli zabývat dějinami komiksového stripu, vedou k opuštění tématu dávné historie. A stejně tak dějin komiksového stripu na území USA. Tyto byly navíc již mnohokrát zpracovány zejména v řadě zahraničních publikací. Aktuální kapitola je tedy zaměřená na dějiny komiksového stripu a situaci novin a časopisů na českém území, s občasnými odbočkami na území USA, ve zkoumaném období.

V devatenáctém století se ještě o stripech a často ani o jim předcházejícím formám prakticky nedá hovořit. Je možné ale vyzorovat jisté prvky, jako například sekvenčnost narace, nebo bubliny s promluvou, které se objevovaly v dobovém tisku. Před samotným historickým zmapováním let 1945 až 1989 práce podniká exkurz na úplný počátek těchto forem.

3.1 Kořeny českého stripu

Pokud bychom chtěli zajít do krajností a datovat předchůdce komiksových stripů na našem území, pak nemůžeme minout Velislavovu bibli, vytvořenou v letech 1325 až 1349. Ta obsahuje na 800 jemně kolorovaných perokreseb, kreslených se smyslem pro dramatický účinek a doprovázených textem (Bezděková – Krejčí 2012: 22).

Ovšem první „pravé“ kreslené příběhy, ač je prakticky nemožné je definovat, se na našem území začaly objevovat až v druhé polovině 19. století, tedy prakticky celých sto let před sledovaným obdobím. Podle Milana Krumla se jim věnovali mimo jiné Josef a Quido Mánesové, František Karel Kolár i Mikoláš Aleš (Kruml 2007: 19). Jednalo se zejména o sekvenční obrazové cykly, které vycházely převážně v humoristických a zábavních časopisech (Prokůpek a kol. 2014: 16).

Výše je určeno, že komiksový strip by měl představovat nejméně jednu ústřední a pravidelně se vracející postavu. V roce 1922 představil Ondřej Sekora pana Břouška a Josef Lada začal publikovat cyklus Šprýmové kousky Frantíka Vovíška a kozla Bobeše. V dalších ohledech však náležitosti komiksového stripu Břoušek ani Vovsík s Bobešem nesplňovali. Ladův cyklus sice sestával ze čtyř až šesti vinět, nicméně ty byly často sestaveny do sloupců a čtverců, takže spíše než strip připomínal klasický komiks (Prokůpek a kol. 2014: 8). První opravdové komiksové stripy přišly mnohem později.

Začátky kreslených seriálů na našem území se tedy nachází ve 20. letech 20. století. Živnou půdou pro rozvoj kreslených seriálů, ze kterých se postupem času vyvinuly komiksové stripy, se stal ohromný nárůst počtu dětských časopisů, některé zdroje uvádějí na devadesát titulů. Také většina deníků měla nedělní přílohy pro děti. Jejich úroveň však byla na pováženou, byla zaměřená jen na přechodné pobavení a postrádala literární koncepci (Bezděková – Krejčí 2012 I: 22).

Mezi dětskými časopisy stojí za zmínku zejména proslulý časopis Malý čtenář, vycházející od roku 1882 až do roku 1941. Od roku 1915 se v něm začínají objevovat první víceobrázkové kreslené vtipy. A o rok později se v časopise dokonce objevuje pásmo obrázků, doplněné větami, umístěnými pod jednotlivými obrázky (Bezděková, Krejčí 2012 I: 23). „*Můžeme tedy shrnout, že od roku 1915, kdy jsme začali časopis sledovat, až do předposledního ročníku (1939-1940) vycházela v Malém čtenáři drobná nezávazná pásma obrázků, která byla nejprve beze slov, později doplněná krátkým textem nebo dvou až čtyřverším a taky bublinami.*“ (Bezděková – Krejčí 2012 I: 25).

O poznání lépe na tom byly satirické časopisy. Ty se začaly rodit zhruba v polovině devatenáctého století a brzy divákům představily první kreslené cykly. Byly to po většinou humoristické či žurnalistické karikaturní a ilustrační série s juxtaponovaným³ obrazem, předchůdci moderního stripu (Prokúpek a kol. 2014: 8). Můžeme tedy říci, že kořeny českého stripu leží v karikatuře a humoristických časopisech. Diesing (2011) nicméně dodává, že stejně rychle, jako vznikaly, také rychle zanikaly.

Světlou výjimku tvoří Humoristické listy, nebo také „Humory“, vycházející od roku 1859 jako pětinedělník a následně týdeník, které si udržely svoji dlouholetou nepřerušenu existenci až do období protektorátu. Na jejich vývoji můžeme sledovat postupné „přirůstání“ jednotlivých kompozičních prvků komiksového stripu. V prvních letech existence text do obrazového pole příliš nepronikal. Obrat nastal v roce 1862, kdy se v záhlaví objevila první opravdová bublina, obsahovala nápis a byla vyfukována brčkem. Zato rozfázovanou, ačkoliv bezeslovnou, kreslenou příhodu můžeme nalézt již v úvodním ročníku. O rok později se objevil se také první opakovaně se vyskytující charakter. Byl jím student Filip Fištronek, který se objevil ve čtyřech anekdotických epizodách (Diesing 2011: 15-17).

Humoristické a satirické časopisy zažívaly další rozmach také v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století. Nastal ovšem problém a to zejména v jejich přebujení a následném úpadku. Nové tituly kopírovaly ty zavedené, aniž by ovšem dosahovaly jejich

---

³ Juxtaponovaným = vedle sebe stojícím a vzájemně se ovlivňujícím.

kvality. Tento stav měl ale i světlou stránku. Z dané masy vzniklo široké podhoubí pro rozvoj, tříbení a ustálení formátů. Z této selekce se na dominantní pozici dostaly kreslená anekdota s humornou etudou (Diesing 2011: 16).

V devadesátých letech se potom začalo dařit i obrázkovým seriálům, jinak též „žertovným cyklům“, „žertovným obrázkům“ nebo „humoreskám ve čtyřech (třech, pěti) obrazech“. Tyto formy protokomiksových stripů byly ale stále vnímány jako podmnožina kresleného humoru, byť výrazná a atraktivní. Jednalo se totiž většinou o krátké uzavřené etudy s humornou zápletkou a až na několik výjimek tyto formy postrádaly vracejícího se hrdinu (Prokúpek a kol. 2014: 26).

Devadesátá léta se ovšem otevřela jinému konstitučnímu prvku, a to konkrétně bublině. Ačkoliv se bublina, podobně jako jinde v Evropě před rokem 1918, výrazněji neuchytila, první pokusy využít ji v obrázkových seriálech hrály důležitou roli. Objevovaly se zejména v časopise *Kopřivy*, do kterého přispíval i Josef Lada. Stále však byla bublina s promluvou brána jako americký import (Prokúpek a kol. 2014: 26).

České 19. století bylo obdobím, v němž se rodily nové formy kresleného vyprávění. Na výši byly satirické časopisy, kterým vévodily anekdoty a karikatury. Nicméně už tehdy bylo možné pozorovat prvky, které se později, na přelomu devatenáctého a dvacátého století spojí v předchůdce komiksového stripu takového, jaký známe dnes.

3.2 1945 až 1989

Čtyřicátá léta dvacátého století můžeme, hlavně tedy v USA, považovat za období oživení novinového stripu. Ten se zaměřoval na kontinuální vyprávění rozvětvených epických příběhů, ale po nástupu zlaté éry amerických komiksových sešitů s jejich superhrdiny se vrátil ke kořenům. Vrátil se k tomu, co mu šlo nejlépe – k sériovým humoristickým drobnokresbám a momentkám ze života. Velice oblíbeným se stal chlapeček Barnaby Crocketta Johnsona, který se dočkal českého přetisku v časopise Květen. Barnaby nebyl jediný. Těsně po válce, ale často i v jejím průběhu, začali stripy publikovat i další budoucí velikáni komiksového stripu (Prokúpek a kol. 2014: 309).

„Walt Kelly po celou druhou polovinu 40. let pomáhal svému vačicímu samečkovi Pogovi obsazovat lepší a lepší pozici na americkém periodickém trhu, až se dočkal celonárodní syndikalizace, Charles Monroe Shultz si zase ve stripové sérii Li'l Folks (1947-1950) ozkoušel vytváření každodenních příběhů o někdy melancholických, někdy veselých životech dětí i psů, jež později, od roku 1950 dovedl k dokonalosti v seriálu Peanuts.“ (Prokúpek a kol. 2014: 309).

U nás to ovšem tak růžové nebylo. Za první republiky zaznamenal kreslený seriál, jak jej Bezděková (2012 I) označuje, bouřlivý rozvoj. Po 2. světové válce to začínalo vypadat podobně, vznikala řada nových časopisů, přičemž některé navazovaly na svoji předválečnou minulost. To ovšem bylo trnem v oku nastupujícímu komunistickému režimu, který začal po nacistickém vzoru nepohodlné tiskoviny likvidovat. Značně kritizovány byly zejména takové stripy, které využívaly promluv v bublinách. Bubliny totiž pro některé až příliš zaváněly západem.

Padesátá léta byla podle Bezděkové (2012 I) doslova smutným mezníkem i pro vývoj kresleného seriálu. Po období, kdy tuzemská periodika otiskovala kreslené příběhy zahraniční i „naše“, následovalo jejich vyhubení v tisku. Bezděková dodává, že takovéto příběhy byly označovány za „amerikanismus“, analfabetismus a ohlupování čtenářů. V důsledku toho došlo ke stagnaci a ztráty souběžného vývoje se zahraničím. Tzv. obrázková pásma byla využívána pouze pozvolna a to zejména nově vzniklými periodiky, jakými byli Ohníček (1950), Pionýrské noviny (1951) či Pionýr (1953) (Bezděková – Krejčí 2012 I: 128-129).

Vyskytly se ale i pokusy přizpůsobit se tlakům komunistické politiky. *„Ferda Mravenec se na stránkách Mateřídoušky zapojil do boje proti mandelince bramborové, představitelce amerických imperialistů, a Rychlé šípy v časopise Vpřed (1948) zase iniciativně odjely na Stavbu mládeže (tentokrát bez „bublinek“ s textem pod obrázky), ale to*

vše bylo marné. Byly vytlačeny ze svých časopisů a novou kulturní politikou zavrženy.“ (Bezděková – Krejčí 2012 I: 128).

V šedesátých letech docházelo díky uvolňování politické situace k postupnému obnovování objektivního náhledu na problematiku komiksových stripů a komiksů. Nejvíce se tehdy zviditelnil časopis Pionýr (1953) a nově založené ABC mladých techniků a přírodovědců (1957 – dosud). Komiksy a stripy se poté rozšířily téměř do všech dětských časopisů a díky událostem roku 1968 i do deníků a jejich nedělních příloh (Lidová demokracie, Mladá fronta, Rudé právo, Svobodné slovo, aj.), časopisů pro dospělé či specializovaných rubrik (Bezděková – Krejčí 2012 I: 129). Bezděková (2012 I) dále říká, že normalizace přinesla i vznik úplně nových časopisů, např. Pionýrské stezky, kde byly kreslené příběhy víceméně tolerovány.

Do listopadu 1989 komiksy a komiksové stripy prospívaly. Ačkoliv byla jejich úroveň kolísavá, časopisy a noviny se podle Bezděkové (2012 I) pod jeho tíhou doslova prohýbaly. *„Časopisy nejednou otiskovaly simultánně několik seriálů najednou, takže paleta žánru se široce otevírala.“* (Bezděková – Krejčí 2012 I: 132). Autoři tvořili pod cenzurou i autocenzurou a nejodvážnější autorské počiny se objevovaly zejména v zájmových klubech, např. těch zaměřených na sci-fi (Bezděková – Krejčí 2012 I: 129).

4. TYPOLOGIE

Možností, jak vytvořit typologii komiksových stripů, které na našem území vycházely mezi lety 1945 a 1989, je hned několik. Jako první nám pod ruku přichází dělení podle cílové skupiny, podle čtenářské obce. Obrázková vyprávění ze sledovaného období tak můžeme dělit na komiksové stripy pro děti a komiksové stripy pro dospělé. Tento výběr by nám bohužel přinesl jen dvě skupiny komiksových stripů bez značné výpovědní hodnoty. Druhou možností je potom vytvořit typologii na základě periodika, ve kterém daný strip vycházel. Komiksové stripy se objevovaly v časopisech pro děti, humoristických časopisech i v denním tisku.

Nicméně jako nejzajímavější se jeví vytvořit typologii komiksových stripů na základě dominujícího tématu. Pánové Ládek a Pavelka ve svých Encyklopediích komiksu z let 2010 a 2012 dělí komiksy a komiksové stripy do několika kategorií, s ohledem na tematiku a další faktory. Toto rozdělení je praktické a vzhledem k zařazení některých stripů do kategorií je nasnadě využít jej pro naši typologii. Rozlišení tematických oblastí podle Ládky a Pavelky (2010, 2012) vypadá následovně: Sci-fi, Humor, Military, Moře a Oceány, Příroda a Technika, Kluby a Družiny, Převzato ze zahraničí, Historie, Ostatní. Nicméně toto rozlišení se zdá být mírně hybridním, vzhledem k přítomné oblasti s názvem Převzato ze zahraničí. Kvůli tomu mohou některé ze stripů náležet do více kategorií. Proto je pro potřeby této práce škála pánů Ládky a Pavelky upravena a značně rozšířena o další kategorie.

Olga Bezděková (2012 I) také přichází s tematickým rozdělením komiksových stripů a komiksů, která ona sama označuje souhrnně jako kreslené seriály. Jsou jimi seriály Zábavné, Pohádkové, Parodie, Chlapecké, Dobrodružné, Detektivní, Vědecko-fantastické.

Poslední možností je ještě vytvoření hybridní typologie, zahrnující témata, cílovou skupinu, ale i periodikum. Vzhledem ke komplikacím, například náležitosti jednoho stripu do dvou a více kategorií, které by mohly v takovém případě nastat, se tato práce drží upraveného a rozšířeného rozlišení tematických oblastí podle Ládky a Pavelky.

Do následujících podkapitol, zosobňující jednotlivé tematické oblasti, jsou zařazeny nalezené autonomní komiksové stripy v abecedním pořadí, včetně stručných informací o jejich podobě, autorech, periodicích, ve kterých se objevily a se stručnou datací jejich výskytu. Na konci této kapitoly se nalézá podkapitola shrnující typologii komiksových stripů na našem území mezi lety 1945 a 1989.

Je důležité si uvědomit, že následující komiksové stripy rozhodně nejsou všim, co mezi lety 1945 a 1989 na našem území vycházelo. Existují skupiny entit, které by se mohly

považovat za strip, nicméně nesplňují nastavená kritéria této práce a do výběru tak zařazeny být nemohly. K nalezení je také škála děl, která jsou na pomezí kresleného vtipu, komiksového stripu a komiksu. To samé platí pro raná díla autorů a první pokusy novin a časopisů, které bychom mohly považovat za strip, nicméně jím tak úplně nejsou. Množství stripů a komiksů je navíc tak veliké, že bylo možné některé z nich přehlédnout.

Následující typologie komiksových stripů je tedy spíše prostředkem pro vytvoření představy o komiksovém stripu ve sledovaném období, než historickým přehledem.

4.1 Sci-fi

Do kategorie vědeckofantastických komiksových stripů spadají ty, které se tematicky blíží sci-fi románům či filmům. Základními motivy, obsaženými v následujících stripech, jsou vesmír, kosmické lodě, mimozemské civilizace, svět situovaný do budoucnosti, nové technologie, vynálezy apod.

Astronauti

Astronauti jsou maďarskou komiksovou adaptací románu *Astronauti* (1951) polského spisovatele Stanisława Lema. Vyдалy ji maďarské noviny *Magyar Ifjúság* v roce 1958, přičemž tvůrčí dvojicí byli Tibor Cs. Horváth (scénář) a Imre Sebök (kresba). V originále měl strip dvouřádkovou formu, *Sedmička pionýrů* jej otiskla v pětadvacátém čísle šestého ročníku (1973) jako celobarevný jednořádkový strip umístěný na podvalu⁴ stránky. (Ládek – Pavelka 2012: 174-175)

Odesílatel neznámý

Tento komiksový strip je jedním z několika případů, u kterých si nemůžeme být na sto procent jistí, zda se ještě jedná o strip, nebo už o komiks. Ládek a Pavelka (2012) jej pokládají za strip. Odesílatel neznámý vyšel v sedmi celobarevných dvouřádcích, umístěných na zadní straně *Pionýrských novin*. Vycházel v průběhu patnáctého ročníku (1966) a stáli za ním Vlastislav Toman a Jan Kristofori (Ládek – Pavelka 2012: 98-99).

---

⁴ „Podval – neterminologické, slangové označení pro umístění žurnalistického materiálu v dolní části novinové stránky: sem se zařazují materiály zaměřené více na publicistiku, např. analýzy, úvahy, rozhovory apod.; na kulturních stránkách může být jako podval tištěn fejeton.“ (Osvaldová a kol. 2007: 151).

Pověst o bílé velrybě

Slavný Melvillův Moby Dick se dočkal převyprávění v podobě komiksového stripu Pověst o bílé velrybě. Za slavným dílem, převedeným do žánru sci-fi, stojí Vlastimil Toman. O kresbu se potom postaral Jiří Hanuš. Pověst o bílé velrybě byla otištěna v ABC v roce 1965, tedy v jeho devátém ročníku. Jednalo se o čísla deset až dvanáct, přičemž v každém čísle bylo šest pokračování, umístěných na podvalu stránky. Jednalo se o obdélníkové stripy, přičemž počet vinět se pohyboval mezi dvěma a čtyřmi. První čtyři epizody byly barevné, od páté se přešlo na trojbarevnou verzi, které dominovala zejména modrá (Ládek – Pavelka 2010: 46-47).

Záhadný PALBER

Objevil se v 20. čísle sedmého ročníku (1974) Sedmičky pionýrů v podobě stripů, umístěných na podvalu sousedních stran. Původně však pochází z Maďarska. Pro časopis Fúles (čísla 46-48, 1972) jej připravili Tibor Cs. Horváth a Attila Dargay. Byl to poslední strip maďarské minisérie. Dalšími byli (viz níže) Podstrážník Sam a Rolfík a Únos Hadího oka (Ládek – Pavelka 2012: 192-193).

4.2 Humor

Kategorie humoristických komiksových stripů je tou nejobsáhlejší. Stripy do ní zařazené spojuje jeden společný aspekt – humor. Nejedná se o stripy, ve kterých by postavy zažívaly dobrodružství či příhody, důraz je totiž kladen spíše na komično. K vidění jsou tedy humorné výjevy z běžných životů protagonistů a stripy obsahující gag či komickou pointu.

Brigádník Ivánek

Za Ivánkem, který byl otiskován v roce 1947 v Dikobrazu, stál Miloš Nesvadba. Černobílý řádkový komiksový strip o pěti vinětách a bez mezer se snažil přijít s dobově „pozitivním“ hrdinou (Prokůpek a kol. 2014: 335-336).

Čtverylka z dějin světového písemnictví

Čtverylka byla komiksovým stripem Káji Saudka, který se objevoval v Mladém světě, poprvé v roce 1971. Celkově vzniklo 22 černobílých řádkových komiksových stripů o čtyřech vinětách, s promluvami uvnitř bublin. V námětech se střídali Pacovský, Křesťan, Tikalová

a Haiduková. Čtverylka parodovala klíčové scény významných románů, jakými byli Hamlet, Cesta kolem světa za osmdesát dní nebo Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války. Strip v roce 1972 vystřídal Saudkův rozsáhlý seriál Lips Tullian (Bezděková – Krejčí 2012 II: 121-122).

Dědeček Basta a malá Vlasta

Tento komiksový strip Jiřího Srba vycházel v suplementu Svobodného slova Veselá neděle, konkrétně v jeho třetím ročníku (1948). Supplement byl záhy zrušen a tak strip přesídlil na novou černobílou stranu Nedělní odpoledne. Čtenáři se dočkali celkově 49 epizod. Ty z počátku vycházely jako dvouřádkový strip o šesti vinětách, po přechodu do Nedělního odpoledne se změnil v souvislý pás pěti vinět (Prokůpek a kol. 2014: 337-338).

Éda a Béd'a

Za Édou a Béd'ou stojí duo Jiří Bartoš, který přišel s námětem, a Vladimír Pergler, který měl na starosti kresbu. Jako mnoho jiných, ani tento obrázkový příběh nebyl vždycky jen komiksovým stripem. Poprvé se na stránkách ABC objevil v devátém čísle 25. Ročníku (1981) na formátu v rozsahu čtvrtiny strany časopisu. V této podobě fungovali Éda s Béd'ou po dva ročníky, tedy celých čtyřicet epizod. Poté přešli na formát atypického řádkového stripu na sousedních stranách, který nejčastěji obsahoval osm vinět. V ABC se tato dvojice udržela až do roku 1990. Jedna epizoda se také objevila v časopise Dikobraz, speciálně k výročí jejich desetileté existence (Ládek – Pavelka 2010: 158-161).

Fid & Fog

Tato dvojice, stojící zpočátku na nesprávné straně zákona, se v Pionýrských novinách objevila v roce 1968 (17. ročník) v celkem třech příbězích. První z nich, Stopa vede do kanálu, je tvořen celobarevným jednořádkovým stripem o pěti vinětách. Další dva příběhy, Záhada modrého pontiacu a Fid & Fog ve službách Interpolu, jsou vyvedené již v dvouřádkovém stripu. Ve vůbec posledním vydání Pionýrských novin se objevil jednořádkový strip, nazvaný Předmájový sen, který byl upoutávkou na nástupnický časopis Pionýrských novin – Sedmičku pionýrů (Ládek – Pavelka 2012: 114-117).

Historiky rodiny Kvítků

Cetkovského humoristický strip, který vycházel v dospělé části přílohy Slovo na sobotu Svobodného slova. V roce 1970 se objevil celkem čtrnáctkrát a vycházel jako černobílý řádkový strip o čtyřech vinětách s občasným šedým tónováním (Prokúpek a kol. 2014: 502).

Hodnej pejsek

Hodnej pejsek je pětistripový příběh, který vyšel v patnáctém čísle šestnáctého ročníku časopisu ABC. První část byla v celobarevné verzi otištěna na titulní straně, další stripy byly otištěny v podvalu na vnitřních stranách. Autorem humorného příběhu o na první pohled vychovaném psu je Kanadčan žijící ve Velké Británii Russell Brockbank (Ládek – Pavelka 2010: 212).

Igor Pásek

Protagonistou tohoto stripu, publikovaného denně u spodního okraje deníku Práce v říjnu roku 1947, byl mladík v rozpuku sil a příležitostně jeho mladší bratr Pepíček. Strip kreslil i psal Emil Posledník (Prokúpek a kol. 2014: 339).

Jirkovy příhody s Žížalkou

Tento strip, popisující humorné příhody kluka a jeho jezevčíka, vycházely v roce 1967 každý týden na stránkách Jihočeské pravdy. Za kresbou stál Jaroslav Kerles (Prokúpek a kol. 2014: 530-531).

Jumbo

Slon Jumbo Jaroslava Dostála vycházel v Lidové demokracii v roce 1969. Tento černobílý komiksový strip byl publikován nejčastěji ve formě řádkového stripu o třech vinětách bez textového doprovodu, ovšem objevila se i dvouřádková verze. Celkově se na stránkách Lidové demokracie objevilo deset pokračování (Bezděková – Krejčí 2012 II: 105-106).

Kluci z legrační ulice

Volná série Jaroslava Kerlese se v Jihočeské pravdě objevila celkem pětkrát, a to v roce 1967 (Prokúpek a kol. 2014: 531).

Koník Hop

Koník Hop Ondřeje Sekory vycházel původně v Lidových novinách (1937). Svobodné slovo v letech 1968-1969 navázalo na předválečnou tradici přetisknutím některých Sekorových stripů z tohoto periodika a tak se mohl Hop objevit v dětské rubrice sobotních příloh Svobodného slova. Měl formu černobílého řádkového stripu o třech vinětách bez textového doprovodu, k nalezení byla ale i forma čtyř vinět sestavených do čtverce (Bezděková – Krejčí 2012 II: 108-109).

Království Placka

Komiksový strip, karikující dobovou situaci psal a kreslil Jiří Lochman. Strip vycházel v letech 1968 a 1969 v Zítřku (Prokůpek a kol. 2014: 506).

Kuře Napipi

Sekorův komiksový strip o čtyřech vinětách vycházel poprvé v Lidových novinách mezi lety 1939 a 1941. Humorné příhody kuřete Napipi byly černobílé a scházel jim jakýkoliv textový doprovod. V pozdějších letech se kuře dočkalo knížky (Kuře Napipi a jeho přátelé, 1941) a také publikace v podobně drobných sešitků malého formátu (1961). V roce 1963 se Napipi objevilo i v jednom čísle časopisu Pionýr (Bezděková – Krejčí 2012 I: 106-107).

Lachtan Alfons

Za tímto komiksovým stripem, který byl prvním na stránkách časopisu Československá televize, který se nevztahoval k televiznímu vysílání, stojí duo Miloslav Švandrlík a Jaroslav Winter-Nepřakta. Strip se v roce 1966 objevil 24 krát a odstartoval spolupráci Švandrlíka a Nepřakty na poli komiksu (Prokůpek a kol. 2014: 532).

Máca a ...

Tento zpravidla bezeslovný černobílý strip o čtyřech vinětách vycházel v roce 1983 (11 dílů) v sobotní příloze Haló sobota Rudého práva. Strip kreslil Vladimír Pergler a psal Jiří Bartoš (Prokůpek a kol. 2014: 676-678).

Minda a Pinda

Tato zvířecí dvojice vycházela ve formě pětivinětového stripu bez mezer a textu ve Svobodném slově, konkrétně v dětské rubrice Slovíčko našich dětí. Strip byl otiskován mezi lety 1949 a 1952 a kreslil jej Jiří Srb (Prokůpek a kol. 2014: 367).

Neklan a Hostivít

Neklana a Hostivíta, Posledníková komiksového stripu, vyšlo mezi lety 1947 a 1948 na stránkách Světa motorů hned několik pokračování. Důležité je ovšem zmínit, že se ve všech případech jednalo o přetisky z předválečné a válečné Motor revue (Prokůpek a kol. 2014: 336).

O jednookém filmaři a jeho společníci herečce

Jiránkův komiksový strip, který vycházel v Divadelních novinách v letech 1969 a 1970. Reagoval na události na umělecké scéně a zároveň se v podtextu vyslovoval k dobové situaci normalizovaného Československa (Prokůpek a kol. 2014: 504).

Pan Dobromil

Svobodné slovo začalo v roce 1947 otiskovat v suplementu Veselá neděle komiksový strip Pan Dobromil Jiřího Srba. Jednalo se o celobarevný strip o šesti vinětách, uspořádaný do dvou řádků. Humorné příhody ze života pana Dobromila vycházely od března do prosince, k nalezení tak je 41 epizod (Prokůpek a kol. 2014: 337).

Pan Kapka

Tento strip pánů Houšky (scénář) a Fishera (kresba) vycházel od února do března 1948 v zábavné příloze Vždy s úsměvem ostravského deníku Československá demokracie (Prokůpek a kol. 2014: 340).

Pan Krác

Příhody muže ve středním věku, publikované každý den na spodním okraji deníku Práce v září roku 1947. Kreslil i psal Josef Bidlo (Prokůpek a kol. 2014: 339).

Pan Mazaný

Tato černobílá stripová série o pouhých pěti dílech Ondřeje Sekory vycházela v Dikobrazu v roce 1946. Jednotlivé části byly tvořeny ze čtyř (v případě poslední epizody ze tří) vinět, které nebyly odděleny žádnými mezerami (Prokůpek a kol. 2014: 327).

Pan Šmelinka

Satirické dílo scénáristy Lišky, publikované v první polovině listopadu 1947 na stránkách Deníku práce nemá uvedeno kreslíře. Strip obsahoval čtyřverší, umístěná pod jednotlivé viněty a čtenářům se představil ve dvanácti pokračováních (Prokůpek a kol. 2014: 339).

Pan Vesměš

Sekorův komiksový strip Pan Vesměš se na stránkách deníku Práce objevoval v průběhu července 1947. Jednalo se o černobílý řádkový strip, v průměru o pěti vinětách, který neobsahoval žádné mezery. Jeho publikaci předcházela rozsáhlá propagační kampaň ve formě kreslených vtipů i propagačního letáku. Byl otiskován ve spodní části titulní strany (Prokůpek a kol. 2014: 327).

Pan Vincenc

Tento strip o pěti vinětách vycházel ve Štice mezi dubnem a červnem 1948 (Prokůpek a kol. 2014: 340).

Píd'a

Píd'a nebyl výlučně komiksovým stripem. Na stránkách časopisu ABC se objevoval již od prvního ročníku (1957), zpočátku ale byl spíše postavičkou, upomínající přímo na zkrácený název periodika, od čepičky po vousy v sobě totiž skrýval první tři písmena abecedy. Kresbu měli na starosti Miroslav Lid'ák a Eva Richterová, na doprovodných verších pracovali Jiří Havel, Luboš Skořepa, Václav Bobek a Lubomír Mšenský. Na počátku se podílel na reportážích, odpovídal čtenářům na dotazy a vyhlašoval soutěže. Teprve v desátém čísle prvního ročníku se objevil v černobílém svislém komiksovém stripu s názvem Píd'a dělá bubliny. Ten samý strip ve formě reprintu se objevil v osmém čísle devátého ročníku při příležitosti stého čísla časopisu. Píd'a se na stránky ABC vrátil až po celých sedmi měsících od svého prvního otištění a to hned v dvoustránkovém formátu. Ani v této formě vak dlouho nevydržel. Jak se zdá, redakce využívala Píd'u pro nejrůznější experimenty. V jednom krátkém černobílém stripu se dokonce podíval do vesmíru s Pifem, populární postavičkou obrázkových vyprávění (Ládek – Pavelka 2010: 26-29).

Potopa

Na Potopu, kterou napsal i nakreslil Josef Žemlička, bylo možné narazit v pátém čísle třetího ročníku časopisu ABC. Všech osm stripů o třech vinětách, z nichž tři stripy byly celobarevné a ty zbylé byly vyvedeny v červeném duotónu, bylo publikováno v tom samém čísle. Doprovodné texty nebyly součástí vinět, ale byly umístěny pod nimi. Příběh předkládá zvířata z Noemovy archy v různých humorných situacích (Ládek – Pavelka 2010: 206).

Profesor Filutek

Tento černobílý strip, prezentovaný ve formě svislého proužku, obsahující nejčastěji tři viněty, přivedl na svět polský kreslíř, grafik, ilustrátor, návrhář plakátů a filmový scénárista Zbigniew Lengren (1919-2003). Příběhy potrhleho a svérázného starého profesora, kterého občas doprovází věrný psík Filusius, začal uveřejňovat v časopise Przekrój, kde působil od roku 1946. U nás začal příběhy Profesora Filutka otiskovat časopis ABC a to hned od prvního ročníku (1957), ačkoliv to bylo pouze nárazově. Nárazovou frekvencí si udržel až do svého posledního otištění v roce 1969. Ve dvanáctém čísle prvního ročníku dokonce pózoval na první straně časopisu, překreslil jej tam výtvarník časopisu Miroslav Lidák. Profesora Filutka ale otiskovaly i další časopisy, například Časopis Univerzity Karlovy a Svět socialismu, kde strip vycházel většinou na humoristických stránkách. Nikde není přesně zaznamenáno, kolik stripů vlastně vzniklo a bylo vydáno, ale sám Lengren mluvil o stovkách (Ládek – Pavelka 2010: 24-25).

Příhody pana Pudlíka

Tento anonymní a bezeslovný komiksový strip vycházel v letech 1970-1972 ve Svobodném slově. Osciloval mezi formou vertikálního a horizontálního stripu (Prokůpek a kol. 2014: 502).

Ptáčkoviny

Barevný řádkový strip Stanislava Holého, zpočátku bezejmenný, vycházel nepravidelně na stránkách týdeníku Ahoj na sobotu v letech 1985-1987 (Prokůpek a kol. 2014: 757-759).

Robot Emil

Na počátku Robota Emila stál scénárista Jiří Melíšek, který stojí za slavným filmem *Ať žijí duchové!*, a jeho *Večerníček* o robotovi pro děti, seskládaném z kovového harampádí, který se na obrazovkách Československé televize objevil v roce 1960. Seriál si získal nebývalý ohlas a netrvalo to dlouho a dočkal se převedení do dětského divadelního představení v divadle Rokoko a dokonce dostal i loutkovou podobu. Na zadní straně časopisu ABC se objevil v roce 1961, ve čtvrtém čísle pátého ročníku. Měl formu celostránkového komiksu, přičemž jej psal opět Jiří Melíšek a o kresbu se postaral Jiří Winter-Neprakta. Stejně autorské duo se postaralo i o komiksové stripy, vycházející na vnitřních stranách. Definitivně naposledy se Robot Emil objevil v šestém čísle devátého ročníku (1964) v krátkém stripovém zamyšlení *Přijdou roboti do školy?*, které tentokrát napsal Miroslav Malík (Ládek – Pavelka 2010: 34-35).

Robot Emílek

Robot Emílek vycházel každou sobotu v příloze pro děti *Slovičko Svobodného slova*. První se na jeho stránkách objevil 27. 4. 1968. Za Emílkem stál Jiří Melíšek a kreslil jej Jiří Šašek. Jednalo se o jednořádkový strip, většinou o čtyřech vinětách, s doprovodným textem pod nimi. Emílek tematicky vychází z Robota Emila a často dochází k jejich záměně či splynutí. Bezděková (2012 II) je ve své publikaci na několika místech považuje za totožné.

Rodinka

Celkem dvacet pokračování tohoto stripu se objevilo v roce 1971 v *Lidové demokracii*. Příběhy o chodu domácnosti jednoho zakulaceného úředníka se objevovaly ve formě tří vinět a kreslil je František Roleček (Prokůpek a kol. 2014: 623).

Septimovy příhody

Krokodýl Semptim, jehož příhody se na stránkách *Sedmičky pionýrů* objevily v neuvěřitelných 553 barevných stripech, vznikl původně jako z nouze ctnost. Redakci občas přebývaly nevyužité prostory v podvalech, a proto padl požadavek na prvek, který by místo zaplnil. Septimovy příhody připravoval Jaroslav Kašpar a po jeho smrti mnoho dalších. Byly také využívány náměty z řad čtenářů. Jednotlivé stripy byly barevné a tvořilo je nejčastěji čtyři až pět vinět, ačkoliv občas tento zavedený formát opustily a Septim se vydal i do dalších sfér časopisu (Ládek – Pavelka 2012: 250-251).

Silon

Beztextová série (26 epizod) o příhodách mazaného psíka, publikovaná denně při spodním okraji deníku Práce v srpnu roku 1947. Kreslil i psal M. Krejčí (Prokůpek a kol. 2014: 339).

Tatínek to dovede

Tato série humoristických stripů pro dospělé Ondřeje Sekory vycházela v týdeníku Květen od června 1945. Jednotlivé černobílé stripy, které zpočátku vycházely v týdenní periodicitě, tvořilo pět až šest spojitých vinět. Někdy autor využíval k promluvám dialogové bubliny, jindy si vystačil zcela bez textu (Prokůpek a kol. 2014: 326).

Tiki-Tom a Bob Puškvorec

Postava Tiki-Toma vznikla pro prázdninovou hru v ABC již v roce 1964. O rok později (1965, desátý ročník) mu redaktor Jan Tůma vymyslel oponenta Boba Puškvorce a dal tak vzniknout výtvarně novému komiksovému stripu, který ztvárnil Jan Tesař a který od počátku nesl název Tiki-Tom kontra Bob Puškvorec. Po dvouleté odmlce se v roce 1968 se Tom s Bobem vrací, v prvních čtyřech epizodách v podvalu, následně už ve formě svislého stripu. Na úplném počátku se rozměry ovšem často měnily, od čtvrtinového podvalu, až po dvojnásobnou délku, výjimečně se objevovalo také dvouřádkové zpracování. V sedmnáctém a osmnáctém ročníku se potom krátkodobě změnil formát na dvoustránkový čtvrtinový podval. Ve dvaadvacátém ročníku (1977) se strip vrátil k podvalovému formátu rozšířeném na dvě strany, vrátilo se i dvoubarevné zobrazení a název se změnil na Tiki-Tom a Bob Puškvorec radí. Naposledy se Tom a Bob objevili na stránkách ABC v roce 1980 (Ládek – Pavelka 2010: 48-51).

Vašek a Pět'a

Tuto sourozeneckou dvojici vytvořil pro dětskou rubriku Kvítka časopisu Květy Ondřej Sekora. Strip vycházel v roce 1958 a měl formu černobílého řádkového stripu o čtyřech a až šesti vinětách, které nebyly rámované, pouze dole vymezené černou linkou. Některá pokračování byla němá a jiná obsahovala dialogové bubliny (Prokůpek a kol. 2014: 392).

Všední den strejdy Koumala

Tento autorský cyklus Jaroslava Kerlese vycházel v českobudějovické Jihočeské pravdě v první polovině roku 1966 (Prokúpek a kol. 2014: 503).

Z luk a lesů

V týdeníku Naše rodina se začaly v roce 1989 na dětské stránce vycházet komiksové stripy pro děti Františka Rolečka. Jednalo se o humoristické stripy o třech vinětách. Neexistoval v nich jeden hlavní hrdina, ale celá škála obyvatel živočišné říše, přičemž v každém stripu vystupoval někdo jiný. Strip byl černobílý, s modrým tónováním (Bezděková – Krejčí 2012 II: 192).

Z všedních příhod

Černobílé horizontální stripy Františka Rolečka o čtyřech vinětách, které pojednávají o trampotách plešatého pána, se objevily v týdeníku Naše rodina. V roce 1971 vyšel strip celkem třikrát (Prokúpek a kol. 2014: 623).

4.3 Military

Military komiksové stripy skrývají taková díla, která obsahuje tematiku vojenství, špionáží, války a zbraní.

Jste zatčen, doktore Sorge!

Tento špionážní příběh je pány Ládkem a Pavelkou (2012) označován jako strip, ačkoliv vycházel v podvalu v dvouřádkovém formátu. Doktora Sorgeho pro Pionýrské noviny kreslil Otakar Čemus podle scénáře Josef Týče, pozdějšího šéfredaktora Sedmičky pionýrů. Vycházel od devátého čísla 14. ročníku (1964-1965) a objevilo se celkem 25 celobarevných epizod. Vzhledem k jeho formátu je ovšem velmi sporné, zda je toto dílo komiksovým stripem (Ládek – Pavelka 2012: 92-93).

Noc nezná soucit

Podobně, jako u doktora Sorgeho, i u těchto patnácti epizod, vycházejících v Pionýrských novinách, je obtížné určit, zda se jedná o strip. Příběh vycházel ve dvou řadách v podvalu a Ládek s Pavelkou (2002) jej za strip považují. Na scénáři pracoval Roman Cílek

a kreslil Petr Herel. Strip se v Pionýrských novinách objevoval v roce 1965 (14. a 15. ročník) (Ládek – Pavelka 2012: 94-95).

4.4 Sport

Název této kategorie mluví sám za sebe. Zde přítomné komiksové stripy jsou protkány sportovní tematikou a obsahují výjevy spojené s fyzickou aktivitou.

Bud' fit

Patnáct pokračování tohoto beztextového stripu Františka Rolečka vzniklo na přímou objednávku Ústředního výboru České tělovýchovné organizace. Strip vycházel v Lidové demokracii mezi lety 1972 a 1973 (Prokúpek a kol. 2014: 623).

Marda

Sportovní strip o třech vinětách Františka Rolečka, který vycházel v Lidové demokracii mezi lety 1964 a 1965 (Prokúpek a kol. 2014: 516).

Vykuk a náfuka

Strip otiskovaný na sportovní stránce Mladé fronty v roce 1946. Scénář psali Balák a Smutný, kreslili Fišer a Štembera. Publikováno bylo devět pokračování (Prokúpek a kol. 2014: 339).

4.5 Historie

Historické motivy se prolínaly větším množstvím stripů, než kolik jich je uvedeno v této kategorii. Převážel v nich nicméně daleko více jiný aspekt, například humorný či edukativní. Tato kategorie obsahuje stripy, která zpracovávají historická témata bez satirických či jiných záměrů.

Spartakus

Spartaka pro Pionýrské noviny psal Arnošt Černík a kreslil Zdeněk Kleindienst. Objevil se poprvé ve čtvrtém ročníku (1955) a vycházel ve formě podvalového stripu na zadní straně novin. Byl černobílý a až na jednu výjimku sestával ze čtyř vinět. Pod vinětami byl

dodatkový text, plnící funkci popisků. Od šestého dílu byl vyveden v modré barvě a od dvanáctého dílu vycházel ve formě sloupce. Celkem vyšlo osmnáct dílů (Ládek – Pavelka 2012: 84-85).

4.6 Poučné

Kategorie poučných komiksových stripů skrývá taková díla, která se snaží čtenáře, nejčastěji mladší děti, něčemu naučit, vzdělat je. Patří sem i stripy, které ukazují dětem, jak by věci měly dělat a jak by je dělat rozhodně neměly. Do této kategorie tak spadají nejrůznější výchovné a edukativní komiksové stripy a to jak humorného, tak i spíše popisného charakteru.

Jana a Eva v zajetí faux pas

Jana a Eva se objevily ve třetím a čtvrtém ročníku (1970 a 1971) Pionýrské stezky a na námětu a kresbě pracovala Eva Průšková. Ládek s Pavelkou (2012) je označují za podvalový strip, ale sami uvádějí, že tuto dvojici je velice obtížné klasifikovat jako komiksový strip. Jana s Evou vycházely jako dvouřádkový strip, nicméně jednotlivé viněty na sebe téměř nenavazovaly, byly jen statickými výjevy, ve kterých měli čtenáři hledat chybné chování dívek (Ládek – Pavelka 2012: 144-145).

Kresby Hany Mayerové

Mayerová publikovala své kresby v letech 1947 a 1948 v časopisech Vlasta a Československá žena. Nejednalo se přímo o stripy, nicméně k nim měla velice blízko a vzhledem k tomu, že drtivá většina stripů měla mužské hrdiny, je možné kresby Mayerové považovat za „ženské“ stripy (Prokůpek a kol. 2014: 336).

Malý dějepis

Malý dějepis Františka Rolečka byl komiksový strip čistě edukativního charakteru. Měl formu černobílého svislého stripu s modrým tónováním, o čtyřech vinětách, s promluvami v bublinách. Na stránkách týdeníku Naše rodina od roku 1989 přibližoval školákům dějiny Egypta prostřednictvím posvátného mluvícího brouka skarabea (Bezděková – Krejčí 2012 II: 192).

Pionýr Jirka

Pětivinětový strip o chlapci, který se věnoval konání dobra, a okolí to vnucoval dosti nesmlouvavě, vycházel v roce 1952 ve Svobodném slově. Kreslil jej Jiří Srb, přičemž strip byl doplněný o dvojverší pod vinětami. Není jasné, zda Srb psal i scénář (Prokůpek a kol. 2014: 368).

Pionýrská vývěska

V časopise ABC se od roku 1963 objevila rubrika KOMPAS přinášející návody pro tehdy organizované kluby, nazývané „posádky“. Strip o čtyřech vinětách na této byl pro ně návodem, jak prezentovat jejich činnost. Strip nakreslil Jiří Hanuš. Příběh stripu nicméně jako by vypadl z Foglarovy knihy Tajemná Řásnovka. A vzhledem ke spolupráci Foglara a ABC se hovoří o možné (a skryté) formě prezentace (Ládek – Pavelka 2010: 211).

Poučné příběhy školníka Herdy

Tento komentovaný strip pro časopis Československá televize vytvořili debutující výtvarník František Kobík a scenárista Josef Starec. Strip vyšel celkem čtyřikrát (Prokůpek a kol. 2014: 532).

„Prapodivné“ stripy Pionýrských novin

Pionýrské noviny se pokoušely oživit komiks, ale činily to formou, která vedla do slepé uličky. Ve svých prvních číslech otiskovaly stripy, jejichž obsahem byla hesla a výzvy ke správnému chování. Nebyl v nich žádný příběh, viněty na sebe nenavazovaly. Byly to například tyto: K ničemu a na nic není, plané snění bez učení; Prapodivná příprava, u tabule prohrává; Výmluva není omluva; Pionýrská družino, začni s prací naplno!; označené byly emblémem db, za kterým se skrýval Miloš Nesvadba (Ládek – Pavelka 2012: 118). Pojem „prapodivné“ užívají Ládek s Pavelkou a tato práce se jej bude držet.

Váša Nosánek

Náměty pro tento komiksový strip, který v Pionýrských novinách vycházel zpočátku v dvouřádkovém boxu, zpracovávali nejdříve šéfredaktor Poledňák a redaktor Procházka. Po čase se jej již nastálo ujal Arnošt Černík. Kreslil jsem Miloš Nesvadba. První dva příběhy, ve formě podvalového stripu o čtyřech vinětách se objevily až v 37. A 38. Čísle Pionýrských novin. Pokračování následovala pouze v lichých vydáních a vystřídalala všechny možné barevné formy (Ládek – Pavelka 2012: 82-83).

Výchovné stripy v Pionýrských novinách

Pik a Puk (č. 19, roč. 7) byl jednorázový strip o šesti vinětách, nakreslený redakční kreslířem Brychtou. Měl výchovný charakter, stejně jako dva krátké stripy Jiřího Kalouska **Co by knihy psaly do knihy stížností** (č. 9, roč. 10) a **Škola volá** (č. 35, roč. 10) (Ládek – Pavelka 2012: 118-119).

4.7 Dětské skupiny

Následující výčet obsahuje komiksové stripy, jejichž hrdiny jsou organizované i neorganizované skupiny dětí, které zažívají nejrůznější příhody a dobrodružství.

Ostříži

Strip, který psal Josef Císler a kreslil Jaroslav Kerles, byl vytvořený pro pionýrské oddíly a vycházel v Jihočeské pravdě v roce 1968. Odkazoval zejména na Rychlé šípy, avšak jeho šesté pokračování bylo poslední a příběh zůstal neuzavřen. Strip měl horizontální polohu a obsahoval v průměru tři až čtyři viněty (Prokůpek a kol. 2014: 531).

Pionýrské příhody

Objevily se ve čtvrtém ročníku (1960) časopisu ABC. Jednalo se o tři příběhy, přičemž ani jedna skupina dětí neměla svůj vlastní název a na námětech se podílela celá redakce – podle momentálních událostí, nápadů, inspirace. Důležitý je první příběh, Poklad v budce, nakreslený Věrou Mlezivovou a otištěný ve třetím čísle čtvrtého ročníku. Vyvedený byl v duotónových stripech rámovaných siluetami ptáků (Ládek – Pavelka 2010: 208-210).

Ríša... & spol.

Ríša se na stránkách Sedmičky pionýrů poprvé objevil ve 26. čísle sedmého ročníku (1974). S námětem přišel Josef Týč a kreslil Václav Rytina. Barevné stripy vycházely vždy v podvalu na dvoustraně. Zpočátku se jednalo o uzavřené epizody, ačkoliv na konci každé bylo lákadlo „pokračování příště“. Souvislý příběh, táhnoucí se přes několik stripů, přišel až v desátém čísle osmého ročníku. Jmenoval se Záhada staré cihelny a Ríša v něm získal i svoji stálou partu (Ládek – Pavelka 2012: 194-195).

4.8 Funny Animal

Funny Animal je specifickým žánrem komiksového světa, stejně jako světa komiksových stripů. Hlavními hrdiny následujících stripů jsou silně antropomorfizovaná zvířata. Ta se chovají jako lidé, často chodí vzpřímeně, někdy také používají lidské oblečení a předměty či dopravní prostředky, přičemž zažívají nejrůznější dobrodružství.

Ferda Mravenec

Ačkoliv je Ferda Ondřeje Sekory v současnosti známý spíše jako postava z prozaických knížek, svůj původ má v komiksu a komiksových stripech. Poprvé se objevil na poslední straně nedělní přílohy Dětský koutek v Lidových novinách (1. 1. 1933). V následujících letech se počet vinět neustálil na žádném čísle, většinou však vycházel jako strip o třech vinětách se čtyřveršími, ve svislé i horizontální poloze. V příbězích se objevovaly často i brutální válečné hrůzy a politická situace. Naposledy se v Lidových novinách objevil v roce 1941. Ferda se objevil také v Mateřídoušce (1945-1951), ačkoliv tady se již o komiksovém stripu mluvit nedá (Bezděková – Krejčí 2012 I: 95-106).

Ferdásek

Ferdásek, maďarsky Vuk, je komiksovým přepracováním stejnojmenné knihy (1965) spisovatele Istvána Feketeho. Pro časopis Füles jej vytvořil Tibor Cs. Horváth s kreslířem Attilou Dargayem, kde se objevil šest let po knižním vydání. Sedmička pionýrů jej převzala prakticky vzápětí, změnila název a čtyřřádkové bloky přetvořila v dvoustránkový strip umístěný na podvalu. Strip byl v redakci často dobarvován. Vycházel celobarevně od 37. čísla šestého ročníku (1973) (Ládek – Pavelka 2012: 176-177).

Herkul

Kocour Herkul (v originále Hercule) byl soupeřem a častým oponentem slavného Pifa. Herkulově one-man show dala prostor Sedmička pionýrů, kde Herkul vycházel v roce 1978, v ročnících 11 a 12. Objevoval se většinou ve formátu 14 krát 17 centimetrů, ale vyskytoval se také v podobě podvalového stripu, konkrétně v číslech 7 a 11 dvanáctého ročníku (Ládek – Pavelka 2012: 136-137).

Kocour Tečka

Originálně pointované příběhy o třech vinětech Jaroslava Kerlese vycházely v českobudějovické Jihočeské pravdě mezi lety 1967 a 1968. K přečtení bylo celkem 13 pokračování (Prokůpek a kol. 2014: 531).

Léo (Leo, Leonek, Leonovy příhody)

Léo, za kterým stál Roger Mas a původně vycházel společně s Pifem a Herulem v časopisu Pif Gadget, se českým čtenářům představil poprvé v časopise ABC. Mnohem větší pozornost mu však byla věnována ze strany Sedmičky pionýrů. Ten se objevil na čtyřech celostranách a později, v průběhu let, vycházel jako podvalový strip. Celkově se na stránkách „Pionýrek“ objevilo 52 barevných epizod (Ládek – Pavelka 2012: 166-167).

Lev Baltazar

Ačkoliv měl tento strip v originále v maďarských novinách Magyar Ifjúság třířádkovou formu, Sedmička pionýrů si jej pro své potřeby zkrátila upravila do podoby dvou i jednořádkového stripu, umístěného na podvalu. Byl celobarevný a vycházet začal v 18. čísle šestého ročníku (1973). Stáli za ním Tibor Cs. Horváth (scénář) a Gugi Sándor (kresba) (Ládek – Pavelka 2012: 172-173).

Medvídek Tlapička

Dvoubarevný komiksový strip o třech vinětech, publikovaný na spodním okraji stránky pro děti v týdeníku Naše rodina. V letech 1976-1978 se objevilo 99 pokračování. Kreslila jej Jaroslava Bičovská (Prokůpek a kol. 2014: 642).

Pif

Pifa vymyslel a nakreslil José Cabrero Arnal (1909-1982), původem z Barcelony. Pifa poprvé uvedl ve francouzských komunistických novinách L'Humanité v roce 1948, ačkoliv tento pes spatřil světlo světa již na sklonku války. Českým čtenářům se poprvé představil v roce 1957 v úvodním čísle prvního ročníku časopisu ABC. Nejednalo se však o strip, ale o celostránkovou epizodu s názvem Pif modelaří. Jako strip se objevil až ve třetí epizodě v jedenáctém čísle, kde byl příběh, kromě úvodu, rozdělen do čtyř podvalových stripů. Až do třináctého čísla časopisu ABC neměly Pifovy příhody stálý formát, ani místo. Dvakrát se dokonce Pif objevil na titulní straně coby komiksový strip, který uváděl samotný příběh uvnitř komiksu. Též způsob kolorace byl značně proměnlivý. V ABC se objevil naposledy v roce

1978 (Ládek a Pavelka 2010: 70-75). Podstatně větší prostor věnovala Pifovi Sedmička pionýrů, celkem čtyřicet epizod, avšak v tomto případě se o komiksovém stripu nedá hovořit. Pif vycházel ve formátu sloupce, který zabíral dvě třetiny strany (Ládek – Pavelka 2012: 134-137).

Příhody pejska Harašty

Celobarevný komiksový strip Příhody pejska Harašty vycházel v časopise Květy v roce 1961, bylo publikováno celkem 28 epizod. Strip psala Věra Richtrová a kreslil Karel Franta (Prokúpek a kol. 2014: 398).

Žabáci Kvik a Kvak

Celkem sedm pokračování tohoto černobílého řádkového stripu o pěti vinětách vyšlo v roce 1969 na stránkách Rudého práva, konkrétně v příloze Haló sobota. Kreslil a psal jej autor skrytý pod iniciály FD (Prokúpek a kol. 2014: 530).

4.9 Mazlíčci

Následující kategorie také obsahuje výčet komiksových stripů, ve kterých vystupují zvířata. Na rozdíl od Funny Animal jsou ovšem tato zvířata spíše domácími mazlíčky a ve stripech se objevují po boku svého majitele.

Agáta a zvířata

Tento strip, na kterém pracoval Karel Benetka, vycházel v dětské rubrice Časopejssek týdeníku Vlasta. V roce 1971 se objevil desetkrát (Prokúpek a kol. 2014: 642).

Evička a Monoklíček

Tento rozsáhlý a populární cyklus Miloše Nesvadby je jedním z nejvýraznějších českých dětských stripových seriálů. Vycházel mezi lety 1957 (poprvé 8. března) a 1959 ve Večerní Praze. Strip byl jednořádkový, obsahoval tři až šest vinět bez mezer a textu, oddělené byly pouze linkou. Evička a Monoklíček byli natolik populární dvojicí, že si je „půjčovala“ i jiná periodika, např. ABC či Dikobraz (Prokúpek a kol. 2014: 395-396).

Filip, pes & spol.

Tento strip o třech vinětách, kreslený Vlastou Švejdovou, vycházel v roce 1969 v Rudém právu. Objevilo se celkem třiatřicet pokračování. Do tohoto počtu nejsou započítány nesequenční jednovinětové anekdoty, které vycházely v Rudém právu v předchozím roce (Prokůpek a kol. 2014: 530).

Honza a Zobák

Autorem většiny námětů i kresby tohoto komiksového stripu, který vycházel v časopise Pionýrská stezka, ale objevil se například i v Junákovi, byl Miroslav Barták. Honza a Zobák v časopise figurovali po prvních sedm ročníků (1971-1977). Celkově si mohli čtenáři přečíst 110 komiksových stripů – 65 barevných a 45 dvoubarevných – ve formátu čtyř a někdy také osmi vinět, uspořádaných v horizontální poloze. V posledním ročníku obsahovaly stripy viněty již jen tři (Ládek – Pavelka 2012: 30-31).

Jurášek + Gurášek

Tento komiksový strip byl první opatrnou a nepřilíš životaschopnou vlašťovkou časopisu Květy. Strip o čtyřech vinětách s textovým doprovodem pod nimi vycházel na stránkách dětské rubriky Kvítka v roce 1957 a čítal pouhá dvě pokračování. Scénář a textový doprovod psala Milena Lamarová, kreslil Jiří Kalousek (Prokůpek a kol. 2014: 368).

Klárka, Mourek a Ťapka

Veršovaný komentovaný strip, jehož pětadvacet dílů vycházelo na stránkách Lidové demokracie v roce 1973. Kreslil jej Miloš Nesvadba a na scénáři pracovala Nesadbova žena Jaroslava (Prokůpek a kol. 2014: 641).

Podstrážník Sam a Rolfík

Strip původně vycházel v roce 1972 ve čtyřřádkové úpravě v maďarském časopisu Füles. Stáli za ním Tibor Cs. Horváth a Attila Dargay (kresba). Horváthovi byla předlohou kniha Sam Small znovu létá, spisovatele Erica Knighta, který stál za slavnou Lassie. Sedmička pionýrů, která strip vydávala ve svém sedmém ročníku (1973), jej přeskládala do podoby dvoustránkového podvalového stripu (Ládek – Pavelka 2012: 186-187).

4.10 Dobrodružné

Dobrodružné komiksové stripy se vyznačují často napínavým dějem, který se může odehrávat v exotických lokacích, jakými jsou například starý americký západ či moře a oceány. Hlavní hrdinové se tak ocitají mezi indiány, kovboji i piráty anebo podnikají výpravy do tajemných či zakázaných míst.

Nováček Josef zvaný Mstítel Texasu aneb Komiks o komiks

Celý příběh, který vyšel v prvním až třetím čísle třetího ročníku ABC, stvořili Adolf Born a Oldřich Jelínek. Už na konci ročníku druhého se ovšem objevila upoutávka ve formě svislého stripu o třech vinětách. Samotný komiksový strip měl poté formu podvalového stripu a vyšel v celkem třinácti epizodách, vyvedených v modrém a červeném duotónu. Jednalo se evidentně o parodii či přímo zlehčování některých klasických příběhů (Ládek – Pavelka 2010: 207).

Plavčíci kapitána Bontekoa

Tento podvalový strip, jehož vyšlo v Pionýrských novinách v roce 1967 celkem patnáct celobarevných epizod, je zpracováním stejnojmenné knihy holandského spisovatele Johana Fabriciuse. Oproti předloze je však příběh zkrácen a upraven. Nakreslil jej Václav Benetka (Ládek – Pavelka 2012: 110-111).

Příhody piráta Jima Vraha

Původně maskot rubriky Kormidlo Nedělní přílohy deníku Práce, následně strip, který kreslil Jiří Winter-Neprakta a psal Jiří Stegbauer. Vyšel celkem devětkrát v roce 1969 (Prokůpek a kol. 2014: 530).

Příhody plavčíka Petra

Plavčík Petr nahradil piráta Jima v rubrice Kormidlo Nedělní přílohy deníku Práce a v roce 1970 tak vyšel v 23 vlastních stripech. Psal jej Jiří Stegbauer, kreslil Jaroslav Malák (Prokůpek a kol. 2014: 530).

Tajemství Yongů

Tento dobrodružný strip, vycházející ve Světě práce v roce 1970, kreslil Mirek Gall. Objevilo se celkem patnáct pokračování (Prokůpek a kol. 2014: 531).

Únos Hadího oka

V 16. čísle sedmého ročníku sedmého ročníku Sedmičky pionýrů měl Únos Hadího oka premiéru jako podvalový strip na sousedních stránkách. Nicméně již druhé pokračování vyšlo kvůli nestejně vysokým obrázkům ve formátu čtvrtiny stránky. Strip pochází původem z Maďarska. Pro magazín Fűles jej v roce 1957 vytvořili Tibor Cs. Horváth a Pál Korcsmáros podle předlohy O'Henryho (Ládek – Pavelka 2012: 188-189).

V tajemném domě

Tohoto stripu se na stránkách ABC (dvanácté číslo osmého ročníku) objevila pouhá jedna epizoda o pěti stripech, ačkoliv se zdá, že by mohlo jít o vícedílný seriál. Strip byl pojat formou kreslených postaviček, které měl na starosti Jaroslav Drahekoupil, na fotografickém pozadí (Ládek – Pavelka 2010: 210-211).

Velká výprava

Velká výprava východočeské Pochodně, která vycházela v roce 1966, sestávala vždy z pěti vinět. Scénáristicky za stripem stál Milan Jelen a kreslil jej Jiří Polický. Čtenáři si mohli přečíst třináct pokračování (Prokůpek a kol. 2014: 530).

4.11 Příhody dětí i dospělých

Mezi komiksovými stripy se objevují i takové, jejichž protagonisty jsou lidé, děti i dospělí, v některých případech oba se vzájemnými příbuzenskými vztahy. Tito hrdinové zažívají nejrůznější příhody, které ovšem nenabývají humorného ani vyloženě dobrodružného charakteru.

Agáta a táta

Strip Karla Benetky, který nejprve vycházel v týdeníku Vlasta a posléze se přesunul do Lidové demokracie, pojednával o velice prostých zážitcích malého děvčete a jeho rodiče. Epizody první série, kterých bylo patnáct a vycházely mezi lety 1972 a 1973, se skládala z pouhých dvou vinět. Druhá série, publikovaná v roce 1976, obsahovala pět dílů a skládala se z vinět tří (Prokůpek a kol. 2014: 641).

Frantík Hudlík

Objevil se v roce 1971 šestkrát v sobotní příloze Lidové demokracie. Trampoty otce, který by chtěl mít ze svého syna hudebníka, vytvořil V. Dvořák. Není ovšem jisté, zda se jednalo o Vladimíra Dvořáka, který nakreslil seriály Pérákovy další osudy a Hotovo, jedem! Ze stylu kresby se však dá usuzovat, že se jednalo o rozdílné osoby (Prokúpek a kol. 2014: 641).

Mäxchen Pfiffig

Maxík Chytrák, či Koumes, jak by se dalo do češtiny volně přeložit, se krátce objevil na stránkách ABC, v devátém a desátém čísle třetího ročníku. Do ABC přišel z německého partnerského titulu Frössi, svůj původ má však v periodiku Junger Pionier, a stál za ním Richard Hambach. Vycházel jako celobarevná dvojstrana a objevil se i jako animovaný krátkometrážní film. Pro nás je však zajímavých šest podvalových stripů, který je tvořený fotografiemi s dokreslenými postavičkami a doplňujícími texty pod vinětami (Ládek – Pavelka 2010: 207-208).

O rodince vodníka Pentličky

Strip vycházel v roce 1978 v týdeníku Naše rodina, konkrétně na spodním okraji stránky pro děti. Byl dvoubarevný a skládal se ze tří vinět. Kreslila ho Jaroslava Bičovská, přičemž na stránkách Naší rodiny se objevilo celkem 44 pokračování (Prokúpek a kol. 2014: 642).

Příhody žabky Všetečky

V roce 1972 představil týdeník Vlasta novou dětskou rubriku Vlastička dětem a v ní se objevil i tento strip, který vyšel celkem 52 krát. Kreslil jej Otakar Štembera a dal mu podobu stripu o osmi čtvercových polích. Jejich počet se posléze snížil na šest. V šestém čísle potom vyšlo speciální celostránkové pokračování (Prokúpek a kol. 2014: 642).

Raduška

Dějově vyprázdněný beztextový strip Vladimíra Havlivce. Vycházel mezi lety 1976 a 1977 v Pravdě. Skládal se z dvou až tří vinět, které jen neinvenčně opakovaly to, co bylo uvedeno v názvu (Prokúpek a kol. 2014: 642).

Reportér Honza Lišák

Tento komiksový strip o těch viněťách příležitostně vycházel v deníku Mladá fronta, konkrétně nad logem listu. Vyšlo celkem devět pokračování (1946). Za kresbou stál Otakar Štembera (Prokúpek a kol. 2014: 338).

Strašidylko Bubulínek

Jaroslava Bičovská vytvořila tento dvoubarevný strip o třech viněťách pro lidovecký týdeník Naše rodina. Vycházel na spodním okraji stránky věnované dětem mezi lety 1974 a 1976. Celkem bylo publikováno 69 epizod (Prokúpek a kol. 2014: 644).

Stripy pro menší děti ve Světě práce

Některé komiksové stripy se na stránkách Světa práce objevily pouze třikrát či čtyřikrát a byly zaměřeny zejména na menší děti. Byly jimi **Martínek a Ječmínek** (kreslil Oldřich Dudek, vyšel čtyřikrát v roce 1970 a následně vycházel i mezi lety 1972 a 1973); **Pes Don a Honzík** (psal a kreslil Josef Poláček, vyšel třikrát v roce 1970), který vycházel i v plzeňské Pravdě mezi lety 1941 a 1972 (71 pokračování); **Případ detektiva Brumlíka** (kreslil Mirek Gall, vyšel třikrát v roce 1971); **Míša Brumlík II** (vyšel 22 krát v roce 1971) (Prokúpek a kol. 2014: 531).

Zdenda

Zdenda Ondřeje Sekory vycházel v Ohníčku v roce 1959 a čtenářům nabídl celkem jedenáct pokračování. Vycházel ve formě stripu o čtyřech viněťách s prozaickými komentáři pod nimi, který byl zpočátku komponovaný do čtverce, později do svislého pásu (Prokúpek a kol. 2014: 392-393).

4.12 Komerční

Mezi komiksové stripy komerčního charakteru patří takové, které měly za úkol propagaci nějakého výrobku, či byly vytvořeny ve spolupráci s některou firmou.

7 minut o vaření

Tento komiksový strip je odlišný od ostatních. Není to strip s příběhem v pravém slova smyslu, ale spíše prezentací výrobků. 7 minut vaření, později přejmenováno na **7 minut**

o vaření, vzniklo jako spolupráce Sedmičky pionýrů a firmy Konzervárny a lihovary. Dvě postavičky v nich vaří z produktů dané firmy. Objevují se ale také zajímavosti z kulinářského světa či rady pro výlet a táboření. 7 minut se na stránkách Sedmičky poprvé objevilo v roce 1981 (č. 12, roč. 14) ve formě barevného podvalového stripu na sousedních stranách. Po pěti letech se přešlo na dvouřádek, umístěný na jedné straně. Strip vycházel až do roku 1989 (Ládek – Pavelka 2012: 248-249).

Paní Nová stále nová

Anonymní reklamní strip o třech vinětách, který se v prvních měsících roku 1964 objevoval v Lidové demokracii (Prokúpek a kol. 2014: 502).

4.13 Ostatní

Následující kategorie obsahuje všechny stripy, které se nedají zařadit do žádné z výše uvedených. Jedná o komiksové stripy, které se objevily pouze v jedné epizodě, stripy propagační, či stripy k výročním či zvláštním příležitostem.

Jednoepizodové stripy v Pionýrských novinách

Chlubivý Jeník byl autorské dítko Karla Bradáče, bývalého šéfredaktora Dikobrazu, a první vlašťovka komiksových stripů s jednotnými příběhy, které se v Pionýrských novinách objevily po slepé uličce ve formě prapodivných poučných stripů. V dvojčísle 1-2 se objevila pouhá jedna epizoda. Stejně tak i druhý strip, **O Mílově nutné práci, která s kopanou se ztrácí**, o chlapci se špatným přístupem k dané věci. Ten se objevil v čísle 21, přičemž oba vyšli ve třetím ročníku „Pionýrek“ (Ládek – Pavelka 2012: 118-119).

Komiks ke 100. číslu ABC

Objevil se v osmém čísle devátého ročníku a nakreslil jej Jiří Kalousek. De facto začíná na titulní straně a je složen ze sedmi podvalových stripů. Celý příběh je pojat jako honička všemi prostředky za 100. číslem ABC (Ládek – Pavelka 2010: 211).

Les éditions Vaillant

Časopis ABC spolupracoval s francouzským vydavatelstvím i periodikem Vaillant a díky tomu tak mohl na svých stránkách publikovat komiksy, komiksové stripy a postavičky

z nich používat i na dalších stránkách a v dalších rubrikách. Vedle Pifa se v ABC objevila také dvojice **Placid & Muzo**. Ačkoliv se jednalo o komiks, tato dvojice se v třiadvacátém čísle šestnáctého ročníku dočkala krátkého příběhu na titulní straně. Spolu s nimi se na titulní straně ve formě komiksového stripu objevilo i strašidlo **Arthur**, s epizodou Artur rytířem (Ládek – Pavelka 2010: 216-219).

Příhody posádky vrtulníku PU-1

Strip, umístěný na vnitřní straně, byl publikován v desátém čísle prvního ročníku časopisu ABC. Měl formát třívlného řádkového stripu a byl převzat ze sovětského časopisu Pionýr. Nakreslil jej Pjotr Syroježkin. Další příhody se na stránkách ABC již neobjevily (Ládek – Pavelka 2010: 206).

Strejda Pěťa

Strejdu Pěťu nakreslila pro Pionýrskou stezku Danuše Mráčková. Komiksový strip nicméně nezaujal a tak se v devátém ročníku Pionýrské stezky objevil Strejda Pěťa jen v prvních čtyřech ročnících, vždy po jednom stripu. Patrné je, že byla připravená pokračování, vzhledem k absenci samotného „strejdy“ v prvních čtyřech epizodách (Ládek – Pavelka 2012: 74).

4.14 Shrnutí

Pakliže pečlivě prozkoumáme všechny výše popsané komiksové stripy, dojdeme ke zjištění, že více než polovina, tedy 67 ze 113 nalezených stripů, bylo publikováno v tiskovinách cílených na dospělého čtenáře. Konkrétně se jedná o noviny a humoristické či jinak orientované časopisy. Deset z těchto 67 stripů potom vyšlo na stránkách dětských rubrik či dětských příloh. Zajímavé informace odvodíme také od počtů komiksových stripů, nalezených v každé kategorii. V následující tabulce je patrný jejich počet.

Tabulka č. 1: Počty komiksových stripů v jednotlivých tematických kategoriích

Tematická kategorie	Počet stripů
Sci-fi	4
Humor	42
Military	2
Sport	3
Historie	1
Poučné	11
Dětské skupiny	3
Funny Animal	10
Mazlíčci	7
Dobrodružné	8
Příhody dětí i dospělých	13
Komerční	2
Ostatní	7
Celkem	113*

* Počet je značně vyšší, vzhledem k zařazení „prapodivných“ stripů Pionýrských novin a kreseb Hany Mayerové do kategorie Poučné.

Z tabulky je na první pohled jasné, že prvkem, který dominoval českému stripu mezi lety 1945 a 1989, byl humor. Humoristické stripy ve všech formách a obměnách se objevovaly zejména v tisku pro dospělé čtenáře, tedy v denním tisku, satirických i jinak zaměřených časopisech. Z celkového počtu 42 humoristických stripů jich bylo takto publikováno rovných 35, z čehož tři byly otisknuty na stránkách či v rubrikách pro děti. Pouhých sedm humoristických stripů se objevilo v dětských časopisech či novinách. Drtivá většina těchto stripů byly původní komiksové stripy, překladových bylo minimum, konkrétně dva – Profesor Filutek a Hodnej pejsek.

Jak už bylo řečeno, humoristická kategorie je velice rozsáhlá. Některé z uvedených stripů by bylo možné zařadit i do jiných kategorií. Jirkovy příhody s Žížalkou teoreticky patří mezi Mazlíčky a Kuře Napipi k Funny Animal. Humoristická kategorie je specifická tím, že

sama v sobě obsahuje komiksové stripy různých témat. Dominujícím prvkem je ovšem humor, proto jsou vybrané stripy zařazeny právě zde.

Pokud bychom ale chtěli, mohli bychom najít tematické kategorie i v rámci humoristických stripů. Jako nejvýraznější se jeví skupina stripů, jimž dominují humorné osudy nejrůznějších pánů. Humoristických komiksových stripů s hlavním mužským protagonistou je celých šestnáct. Jmenovitě jsou jimi pánové Dobromil, Mazaný, Krác, Vesměš, Šmelinka, Pudlák a mohli bychom pokračovat. Spadá sem i Profesor Filutek, strip Z všedních příhod či Všední den strejdy Koumala. Jedná se povětšinou o krátké humorné či satirické příhody z obyčejných životů těchto pánů. Objevují se ovšem i zvířecí motivy, jako Hodnej pejsek, Jumbo, Koník Hop, Kuře Napipi, Lachtan Alfons či Minda a Pinda. Dá se tedy uvažovat o jakési kategorii humoristických stripů se zvířaty.

Je patrné, že na českém území byly mezi lety 1945 a 1989 nejrozšířenější komiksové stripy s humornými náměty, gagy, anekdotami. Dá se usuzovat, že komiksový strip zůstal věrný tomu, pro co byl vytvořen – pobavení čtenáře.

Menší polovina stripů, konkrétně 46, bylo publikováno v časopisech a novinách pro děti. Po přičtení desíti, publikovaných v dětských přílohách novin a časopisů pro dospělé, máme minimálně 57 stripů, orientovaných na dětského čtenáře, což rozhodně není zanedbatelný počet. Teoreticky se dá říci, že na dětského čtenáře byly orientovány všechny ostatní tematické okruhy vyjma humoristického stripu.

Velkého zastoupení se dočkala zvířata. Funny Animal stripů bylo třináct, přičemž 5 z nich bylo překladových. Kategorie mazlíčků poté čítá 7 stripů. Po boku lidí se zde objevuje pět psů, jedna kočka a také neidentifikovatelný druh ptáka. Na děti cílily také nejrůznější příhody dětí i dospělých. Dvakrát dělá dětskému hrdinovi, chlapci i dívce, společnost otec (jednou dokonce celá rodina vodníků) a dvakrát pes. Třikrát zde můžeme narazit na samotného mladého mužského hrdinu, třikrát je hlavním hrdinou dívka. Jednou se protagonistou stává dokonce strašidlo. K vidění jsou také dva detektivní komiksové stripy s antropomorfizovaným medvědem Brumlíkem.

Na mladé čtenáře cílily také dobrodružné příběhy. Ve sledovaném období byly publikovány tři komiksové stripy s tematikou moře, lodí a pirátství. Plavčíci kapitána Bontekoa byli dokonce adaptací stejnojmenného románu. Další tři komiksové stripy se zase odehrávaly na divokém západě. Ačkoliv divoký západ ve stripu Nováček Josef zvaný Mstitel Texasu aneb Komiks o komiks byl spíše snovou sekvencí.

Velice zajímavou tematickou kategorií jsou stripy poučné, či edukativní, které byly k přečtení v nejrůznějších formách. Objevovaly se stripy, které byly spíše popisné a jediným

jejich cílem bylo upozornit na nevhodné či zavádějící chování protagonistů. Typickým příkladem by mohl být strip Jana a Eva v zajetí faux pas, či „prapodivné“ stripy Pionýrských novin. Na příkladu Jany a Evy měli čtenáři hledat chybné chování, obsahem „prapodivných“ stripů zase byla pouhá hesla a výzvy k chování správnému. Druhou stranou poučných stripů by potom mohl být Malý dějepis, který se nesnažil vychovávat, ale předat dětem zábavnou formou informace o naší minulosti. Za humoristický strip by se dal považovat i Váša Nosánek, jehož nevhodné chování se mu v jednotlivých příbězích nevyplácelo.

Nejen obsahová stránka českého stripu mezi lety 1945 a 1989 měla svá specifika. Komiksové stripy byly velmi specifické i ze své formální stránky. První odchylkou od „klasických“, zejména amerických stripů je počet vinět. Ten je totiž v každém jednotlivém stripu vyšší, než běžně uváděné tři viněty. Počet se povětšinou pohybuje kolem pěti, k vidění jsou také komiksové stripy o osmi vinětách. Dalším českým specifikem ve sledovaném období je potom absence rámečku. Jednotlivé viněty jsou často odděleny pouze mezerou a z rámečku zůstává jen jednoduchá vodorovná linka ve spodní části viněty. A pokud strip rámeček obsahuje, potom mu zase chybí mezery. Toto je dobře patrné na pracích Ondřeje Sekory.

Ovšem nejvýraznějším specifikem je potom častá absence promluv v bublinách. Jak již práce popisuje výše, vzhledem k politické situaci bylo bezpečnější používat text ve formě, která příliš nepřipomínala nic „západního“. Text ve stripech byl tedy často situován pod vinětu a měl formu veršovaného čtyřverší.

4.14.1 Rekordmani

Z množiny získaných stripů vystupují některé, které jsou výjimečné svým rozsahem či dobou publikování a zaslouží si zvláštní pozornost. První skupinou jsou komiksové stripy, které se na stránkách novin a časopisů objevovaly po dlouhou řadu let. Celých šestnáct let vycházeli Tiki-Tom a Bob Puškvorec na stránkách časopisu ABC. Poprvé se Tiki-Tom objevil v roce 1964 a s Bobem Puškvorcem vycházel až do roku 1980. Nutno dodat, že docházelo k odmlkám, jednou dokonce na celé dva roky (Ládek – Pavelka 2010: 48-51). I druhý nejdéle vycházející strip byl k vidění na stránkách ABC. Byl jím Profesor Filutek, který se nárazově objevoval v průběhu dvanácti let, od roku 1957 do roku 1969 (Ládek – Pavelka 2010: 24-25). Pomyslné třetí místo poté patří komiksovému stripu časopisu Sedmička

pionýrů. Tamní Septimovy příhody vycházely mezi lety 1980 a 1991, tedy celých jedenáct let (Ládek – Pavelka 2012: 250-251).

Pokud se podíváme na počet publikovaných epizod, můžeme mezi komiksovými stripy ve sledovaném období také naléznout rekordmana. Jsou jím již jednou zmiňované Septimovy příhody o malém krokodýlovi ze stránek Sedmičky pionýrů. Septim se na nich objevil v neuvěřitelných 553 pokračováních (Ládek – Pavelka 2012: 250-251). Na pomyslném druhém a třetím místě potom stojí Honza a Zobák se 110 stripy (Ládek – Pavelka 2012: 30-31) a Pes Don a Honzík, který se objevil v 71 epizodách (Prokůpek a kol. 2014: 531).

5. ZÁVĚR

Jednoznačně a absolutně definovat, vymezit komiksový strip není jednoduché. Je zapotřebí rozlišovat mezi neautonomním stripem, který má stejnou relevanci jako řádek textu, a autonomním komiksovým stripem, svébytnou entitou. Tato práce přináší hned několik náhledů na to, co to autonomní komiksový strip je, čím je tvořen a jak vypadá. Práce objasňuje vznik samotného názvu a zároveň vysvětluje, že vzhledem k politické situaci na českém území mezi lety 1945 a 1989 nebylo možné takový název používat a proto se objevovaly ekvivalenty a opisy, jako kreslený či obrázkový seriál.

Každý z fundovaných odborníků na problematiku komiksu a komiksových stripů vnímá strip jako takový jinak. V jedné kapitole této práce jsou shrnuty ty nejpodstatnější definice a náhledy na to, co komiksový strip je. Přítomny jsou pohledy české i zahraniční. Zároveň práce přichází se syntézou těchto informací. Velice zajímavé je zjištění, že komiksových stripů, přesněji jejich forem a variací je takové množství, že pro tuto práci vytvořená syntetická definice je nedostačující, v důsledku čehož práce ve své druhé části vychází z názorů autorů jednotlivých publikací o komiksu a jejich názor na to, které konkrétní dílo je nebo není komiksový strip, si bere za svůj..

Pro bezpečné rozpoznání komiksového stripu je důležité vědět, z čeho se strip skládá, co jej tvoří a díky čemu funguje. Jednotlivé konstitutivní prvky, jako viněta či bublina jsou definovány tak, aby mohlo dojít k jejich jednoznačnému rozpoznání. Je zapotřebí si ale uvědomit, že ne všechny komiksové stripy všechny z konstitutivních prvků obsahují. Jak již bylo řečeno výše, variet komiksových stripů je nepřehledné množství a to nejen kvůli přístupům jednotlivých kreslířů. Vzhledem k politické situaci mezi lety 1945 a 1989 bylo cokoli, co v „zavánělo“ Západem, nevhodné, nechtěné, nepřipustné. Tohle platilo zejména pro promluvy v dialogových bublinách. Velká spousta komiksových stripů se v tomto období musela obejít bez nich a nahradit je textem, většinou veršovaným, umístěným pod vinětami.

Dalším z cílů práce bylo zpracovat krátký historický přehled o situaci ve sledovaném období a také o období, kdy se komiksový strip na českém území formoval. Třetí kapitola předestírá několik příkladů vůbec prvních komiksových stripů na území USA. Na našem území se v devatenáctém století se ještě o komiksovém stripu hovořit nedalo, nicméně bylo možné vysledovat formování některých konstitučních prvků na stránkách především humoristických časopisů. Století dvacáté, hlavně jeho druhé polovina poté přináší ten pravý rozkvět komiksového stripu. Práce popisuje jednotlivé dekády a kromě stripů se okrajově

věnuje také politické situaci a ústupkům, které musel komiksový strip kvůli ní udělat, aby se zachránil.

Posledním z cílů bylo vytvořit typologii komiksových stripů, které ve sledovaném období vycházely. Předchozí část práce byla důležitá pro vytvoření kritérií, podle kterých budou komiksové stripy vybírány. Nalezeno bylo sto třináct stripů, nicméně toto číslo není absolutní a konečné, vzhledem k vymezení definice komiksový strip, se kterým tato práce operuje. Při jiném vymezení by se změnil i počet nalezených stripů. Stripy jsou rozděleny do jednotlivých kategorií podle převládajícího tématu. Kategorií je třináct.

Při jejich bližším prozkoumání zjistíme, že přibližně stejný počet komiksových stripů cílil na dětského čtenáře stejně jako na dospělého. Velikou tematickou skupinu tvoří humoristické stripy, které byly téměř všechny orientované na dospělého čtenáře. Ve stripech pro děti se potom v nejrůznějších obměnách vystřídala zbylá témata. Práce se věnuje také formálním specifikům komiksového stripu ve sledovaném období. Přichází se zjištěním, že velká část stripů postrádá rámeček nebo mezeru a promluvy v bublinách bývají často nahrazeny čtyřverším pod vinětami. Nakonec poukazuje na několik rekordmanů mezi stripy z hlediska publikovaných pokračování a doby, kdy se strip v tisku objevoval.

Podle výše uvedených skutečností je zřejmé, že pro každou cílovou skupinu čtenářů novin a časopisů mezi lety 1945 a 1989, vyčleněnou podle věku, existovalo množství komiksových stripů charakteru, který byl pro ni vhodný. Hlubší náhled na obě tyto cílové skupiny by si zasloužil detailnějšího prozkoumání a rozpracování, například v podobě magisterské diplomové práce, stejně jako stripy vytvořené a publikované na slovenském území, které práce nezahrnuje.

SEZNAM LITERATURY

BEZDĚKOVÁ, Olga – KREJČÍ, Milan. Po stopách kreslených seriálů . I. Díl. Praha: Volvox Globator, 2012, 240 s. 978-80-7207-861-5.

BEZDĚKOVÁ, Olga – KREJČÍ, Milan. Po stopách kreslených seriálů. II. Díl. Praha: Volvox Globator, 2012, 264 s. 978-80-7207-862-2.

BLÁHA, Ondřej. Následnost panelů. **In:** *Studia komiksu: možnosti a perspektivy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro Centrum kulturních, mediálních a komunikačních studií při Filozofické fakultě, 2012, 498 s. ISBN 978-802-4433-271.

CLAIR, René – TICHÝ, Jaroslav. *Comics*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1967, 60 s.

DIESING, Helena. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. Praha: Verzone, 2011, 359 s. ISBN 80-904-5468-2.

FORET, Martin. Nejistá medialita komiksu. **In:** *Studia komiksu: možnosti a perspektivy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro Centrum kulturních, mediálních a komunikačních studií při Filozofické fakultě, 2012, 498 s. ISBN 978-802-4433-271.

GORDON, Ian. *Comic strips and consumer culture, 1890-1945*. A paperback reissue of the original cloth ed. Washington [u.a.]: Smithsonian Institution Press, 2002, 233 s. ISBN 15-883-4031-7.

GROENSTEEN, Thierry. *Stavba komiksu*. Brno: Host, 2005, 218 s. ISBN 80-7294-141-0.

JURÁŠ, Pavel. *Komika a komiks* (bakalářská práce). Olomouc: Univerzita Palackého, 2012.

KOŘÍNEK, Pavel – PROKŮPEK, Tomáš a kol.. *Signály z neznáma: český komiks 1922-2012*. Praha: Arbor vitae, 2012, 352 s. ISBN 978-80-7467-012-1.

KRUML, Milan. *Comics: Stručné dějiny*. Praha: Comics Centrum, 2007, 320 s. ISBN 80-868339-12-5.

LÁDEK, Josef a Robert PAVELKA. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2010, 280 s. ISBN 978-80-7388-462-8.

LÁDEK, Josef a Robert PAVELKA. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989* 2. Praha: Nakladatelství XYZ, 2012 352 s. ISBN 978-80-7388-610-3.

MC CLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7381-419-9.

MOCNÁ, Dagmar – PETERKA, Josef a kol.. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 80-7185-669-X.

OSVALDOVÁ, Barbora a kol.. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007, 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7.

PROKŮPEK, Tomáš a kol.. *Dějiny československého komiksu 20. století*. Praha: Akropolis, 2014, 1088 s. ISBN: 978-80-7470-061-3.

RYŠKA, Pavel. Co studují comics studies? Studium komiksu a dědictví formalistického obratu. **In:** *Studia komiksu: možnosti a perspektivy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro Centrum kulturních, mediálních a komunikačních studií při Filozofické fakultě, 2012, 498 s. ISBN 978-802-4433-271.

ŠTOCHL, Miroslav. Film a komiks / Narativní blíženci. *Cinepur*, září 2005, č. 41. <http://cinepur.cz/article.php?article=878> (16.4.2015)